کاڼي د ګل

په کاڼي کې خوندنه کوي

Ketabton.com

اظهار الله اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

اظهار الله اظهار

سنډیکیټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوندَ نهٔ کوي
شاعر : اظهار اللّٰه اظهار
ټائټل : محمد فهیم انصاري
ترتیب : محمد ایاز غزل ، شکیل احمد نایاب
اهتمام : پروفیسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال
پروف ریډنګ : نوشاد حکیم ، پروفیسر سید ایوب شاه
دوېمه اشاعت : ۱۵، اګست ۲۰۰۰ء
پریس : انصاري پرنټنګ پریس محله جنګي پېښور
کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډیمي پېښور
قیمت : ــــــــــ سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه
اظهار الله اظهار لکچرار اردو څانګه اسلامیه کالج
پېښور یونیورسټي
فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

دَ هاغې دروند پلار په نامه چې وائي
" دَ محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې څومره حجابونه راوړي " [۱]

* * *

دَ خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هېڅ نهٔ دي پکار بچیه
رب دې ودان کړه زما هر څهٔ ته ئې

* * *

دَ خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره دَ قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي دَ اسلام مجاهد

---

[۱] دا زما دَ والد صیب پروفیسر انعام الله جان قیس صاحب شعر دے چې دَ هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بېلتون" کښې چاپ دے۔
اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هائیکو

ټېروتنې او نیوکې

د هایکو ساخت او هیئت څهٔ دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې ده. څهٔ تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې ده. ددې وضاحتونو بحث ضرورت نهٔ دے پاتې شوے. ځکه چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذکر به یې لوستونکي د تکرار د بې خوندۍ او د نظر د ستومانۍ سره مخ کړي. ګني نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هایکو رومبۍ مجموعه "راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي" کښې چاپ شوے دے. باید چې او لوستلے شي. او بیا په تېره تېره د بناغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې د هغوي د هایکو په مجموعه "د بناڅستونو د صحرا وریځې" کښې موجوده ده

په دې حقله ګڼې کشالې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هایکو په تیکنیک څهٔ تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نهٔ دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هایکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زهٔ د هایکو څهٔ فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به یې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضو نه زیات هیڅ هم نهٔ وي او زما دې خبرې سره به بڅې نهٔ متعارض کېږي چې ګني زما دا لیک په هایکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نهٔ دے.

تر اوسه پورې چې د هایکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستې ده. دې لړ کښې چې غیر اصولي او د هایکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زهٔ د خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رویې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف ځنډه ده بلکې د نا اهلۍ د پېټو په مخه کښې د ټپې په اوږو د ټوپک ایښودلو ناداني ده او د ټپې سره د دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هایکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

Scanned by CamScanner

چې حبانږه ئې واخستلے شي. خوله هرڅهٔ نه ورانندې زهٔ بناغليو ناقدينو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې دَ کومو اعتراضونو مفصّل او مدلل جوابونه ما په خپل مضمون "هايکو دَ پښتو ادب کمپيوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي اولولي او دَ تصفيه شوؤ اختلافاتو دې په بيا بيا بې ځايه ګردان نهٔ کوي ګني نو اُو دې ښائي چې زهٔ په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تيندک شوے يا په کومو کومو ځايونو کښې تېر وتلے يم. زلمے نقاد ښاغلے ازاد اشنغرے صيب په دې باب کښې ليکي.

"راته غوږونو کښې ښکړې شرنګوي، نوم هم ښايسته او دَ ټاټيل کېټ اپ هم ښايسته .... دَ اکثرو ملګرو نه چې ماکومې تبصرې پرې ولوستې يا واورېدې دَ هغې په باب به زهٔ څهٔ ووايم، خو دا به ووايم چې که د اظهار دَ کتاب سر مقاله په غور ولوستے شي نو په دې کښې دغو ښاغليو معترضينو دَ قانع کولو دپاره مواد شته[1]"

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقيقت څرګند کړے وو چې:

"دَ ټپې شاعر ورک وي او دَ هايکو شاعر ژوندے او معلوم وي[2]"

لهٰذا ګنړو ناقدينو ددې خبرې په تړخ کښې سنجيده او طنزيه

ردّ عمل ښکاره کړو. دَ مثال يو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ توٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے[3]"

دويمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړهٔ يو او دَ ټپې دَ خالق نوم چاته نهٔ وي معلوم نو دَ چا کار څهٔ دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هايکو ئې را ژوندے کوي، مطلب دا چې دَ ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف دَ خپل ځان غم په مخه کړي دي[4]"

دَ حيرانتيا خبره دا ده چې ګران تنقيد کونکو ښاغليو اخر څنګه دا فرض کړهٔ چې ګني اظهار الله اظهار په قائې ژوند کښې دَ ټپې دَ اهميت نه انکار کوي دَ خبرې مطلب صرف او صرف دومره وُ چې هايکو په تخليقي سطح دَ فرد دَ انفراديت نفي نهٔ کوي او خود نمائي چې دَ تخليق کار فطرت دے ورته هايکو کښې دَ تسکين موندلو زياتې موقعې په لاس ورځي ګني نو دغه معترضين دې په خپل ګريوان کښې سر دننه کړي او اُودې وائي که چرې دَ پښتو ژبې يو شاعر اديب پخپله نامه نظم نثر، غزل، هايکو، افسانه، ناول، خاکه تکل وغيره ليکي نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه به کښې د پښتو د ادب پنګه او د پښتنو د اجتماعي ژوند
سرمایه نه شي تسلیمولے بلکې پښتانه به ئې په دې سبب
رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دي
خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر
څو مره پکښې هم د پښتنو د تاریخ ، ثقافت ، تهذیب ، رسمونو
او د مذهبي ، سماجي او نفسیاتي رویو انځکازي ولې نه راپورته
کېږي . خدائے دې نه کړي که چرې داسې اوشي نو د پښتو
ادب په لمن کښې به اخر څه پاتې شي . اخر کوم خوا خوږے
پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولۍ دې د ادب د
دې رنګا رنګ اصنافو د سپړدو نه سپوره پاتې شي . اوس هر
کله چې تخلیقي انفرادیت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې
برخه اخلي او د قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته
حیثیت برقرار ساتي . نو بیا په دې کښې د اعتراض څه ګنجائش دے
ددې باوجود چې په معلوم کېدلو یا نه ورکېدلو او د خپل
ځان غم په څه اخستو کښې د زمکې او اسمان فرق دے .
لوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې د پښتو ژبې
او ادب د ترقۍ غوښتونکي مناغلي معترفین دي که
اظهار الله . اظهار .

راقم الحروف لیکلي وو

"ټپې صرف علاقائي یا پښتو ادب متاثره کړے دے
هایکو په افاقي تناظر کښې د دنیا د هرې

ژبې ، ادب او طبقې سترګې ځان ته را اړولي دي." [۴]

ددې خبرې په ترڅ کښې مناغلے اسیر منګل لیکي :

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ
ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے ۔ میرے خیال میں ٹپے کی
جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف
کو نصیب نہیں ہوئی ۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین
نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع
کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا
ہے ۔" [۵]

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره
دا ده چې د کوم اعتراض جواب مناغلي اسیر منګل کوي . هغه
زما په مضمون کښې یو ځائے هم موجود نه دے او نه ما
دا دعویٰ کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نه ده
شوې . مقصد مې دا وُ چې هایکو د دنیا په هره ژبه کښې
رواج موندلے دے او هره ژبه کښې لیکلے کېږي او ټپه
د بین المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو ، پنجابۍ
یا هندکو کښې لیکلے شوې ده . او هغه هم د بنیادي ساختیاتي
تبدیلو سره . اوس که زما دې خبرې سره مناغلے اسیر منګل
اتفاق نه لري نو بیا دې ماته په انګرېزۍ ، اطالوي ، فرانسیسۍ
جرمني ، روسۍ ، چینۍ ، فارسي ، اردو او د دنیا نورو لویو
او وړو ژبو کښې لیکلې شوې یو څو ټپې اوښائي ولې ددې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلے شوې دي او لیکلے کیږي. چې کوم مثالونه ئې ښکاره. زما په خیال باغلي اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هیڅ ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپلو خوښو هغه عبارتونه ئې راوستلي دي چې د هغوئ نا کلي شوي مقصد ته پرې تقویت رسیږي.

کۀ ان باغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون آف اینګو هایکو کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقیدي جبر ګلي کړي دي. لیکي:

"نن آف اینګو کو میتق نوي هوم کښې زیر مبدلي غني هایکو د فحاشۍ اعلی ترین نمونې دي بلکې دا ښۀ په د شوق سره ونیلے شو چې آف اینګو کو میتق نوي هوم کښې زیرمبدلي غني هایکو ته بیلو پرنټ ونیل مناسب دي"

وړاندې لیکي:

"په شاهده کښې راغلي ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا څۀ فحش ګوئي نۀ ده کړې. واحد دا نو وارد صنف دے چې غني لیکو ټکیو د فحش ګوئۍ د پاره خاص کړے دے"

زۀ دا ونیل نه غواړم چې باغلي مشتاق مجروح دې خپله اعلی و ارفع ادبي لعبې باندې ژر غور اوکړي. بهرکیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د ښندنې دې اقدام دے دغه

رنګ د ادب د ښېرن نظریې ته زیان ورسي. زۀ هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې باغلي مشتاق مجروح غني ته د فحش ګوئۍ نسبت کړے دے او بیا ئې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د دیو غلط رجحان وکالت کول نۀ دي خو د حق او باطل ترمینځه فرق نه کول ماته هم یو لوے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښۀ سوچ او ټګ لارې خطا کوي او په سړي سترګې توروي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نۀ صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې ډوره وېښتل زیات مناسب دي البته که ددغې عناصرو په مرسته په یوه نې ضروره پیرایه کښې د ژوند ورېځې اوښوولے شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړ اړخونه پکښې په داسې هنر اوښندلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کیږي نو دا په فحش لټرېچر نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زیور" ته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور دَچا وي لهذا دوه څیزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي یو موضوع او بل موضوع ته اپروچ. اوس که یو ښهٔ خیال ته غلط اپروچ اوشي نو ښهٔ خیال به په دې سبب نهٔ غندلے کېږي چې کنې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې دَ غلطو اندازو سر غوڅول به عین انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې دَ راقم الحروف په کومو هایکو باندې دَ فحش ګویۍ تهمت لګولے دے دَ نمونې په ډول ترې یو دوه هایکو وړاندې کېږي.

وادهٔ کښې پام کوه ناوخته نهٔ کړې
چې استعمال کښې ئې اوپهٔ نهٔ راځي
نو دَ کوهي ټولې چینې اوچې شي

زهٔ نهٔ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې ته را اوپاروئو چې نقل کړے شوې هایکو کښې فحاشي ده. چې نه ئې لفظیاتو کښې دَ هوسناکۍ څهٔ ترغیب شته او نهٔ ئې معنٰی دَ شهوانیت چغلي خوري البته څرګنده پکښې دَ خاتم الانبیاء صلی اللہ علیہ وسلم دَ وینا دا مفهوم دے چې بچے دې بالغ شي نو وادهٔ ورله اوکړه. ځکه چې زما په خیال ورستو ترې ګڼې پېچیدګۍ هم پیدا کېدے شي.

بله هایکو :-

کونجې له سر راوړهٔ نادانې ګڼي
ګرګ چې دَ کوهې چرګې نهٔ ماتېږي
ورله په پوزه کښې ښېله ورکوي

چې پکښې دَ جرم او سزا قانوني اړخ په تمثیلي انداز کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بیان شوے دے چې په ښځو پړې نهٔ دي ستول پکار ګڼي نو مازغهٔ ئې خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي ښکاري اوس دې دوستونکي چغیله اووائي چې فحاشي زما په هایکو کښې ده که دَ ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بعض تقدیر که زما په هایکو کښې دَ جمالیاتي حسیاتو دَ ادراک او اظهار سره سره دَ فحاشۍ عناصر په لاشعوري توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته مې دې توبه وي. بلکې زهٔ دَ دا رنګ هایکو دَ Disone کولو اعلان کوم.

البته دَ ښاغلي مشتاق مجروح صیب دا دعوٰی بېخي بې ځایه ده. چې ګنې په پښتو کښې دَ فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا فحاشي نهٔ ده خوره کړې مګر هایکو کښې دا سې کېږي.

زهٔ پوښتنه کوم چې آیا خوشحال خان خټک بابا فلمي شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بیا دَ هغوې په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر کومه پورې ئې ښاغلے ډیفینسلو Defend کولے شي.

Scanned by CamScanner

دوبهمه خبره دا ده چې ښاغلے مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ
نه صرف قائل دے. بلکې وکالت ئې هم کوي زما په خیال یا
خو کښې هغوي فقط نفس کشي او برګزیده ټپې اورېدلې او
لوستلي دي او یا کښې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نهٔ ښکاري.
د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت
کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې
دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې د پښتو ژبې
مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو
کښې شمېرلے کېږي.

یا قربانے:

په ما دې خېټه نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شُملو له به درتلمه
چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اثرې به شي مېینه
اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بې ننګه اشنا غېږ نهٔ راکوینه
سورے سورے په ګولو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هیله لرم چې ښاغلي مشتاق
سره به ددې ټپو په صفایۍ کښې کن تاویلات او توجیهات
وي کنې نو دا به منې چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش ګویي نهٔ ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او
کلاسیکي دواړه قسمه شاعرانو ته د دغه اعزاز پټکے په سر
دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې.
اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا
اړخونه دي خو منبع ئې یوه ده یعنې جنس. اوس که د جنس
صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پیدا
کېږي او که نه رنځور اړخ ئې موضوع جوړه شي نو فحاشي
به ترې سازېږي - دغه وجه ده چې د جذباتو په غورځنګ
کښې څنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه راښکل ګرانه
شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الائش
نه بچ ساتل پکار وي کنې نو داسې حالتونه به راپیدا کېږي
لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

د اُنې اېنړکو هایکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي؛

" زموږ د پښتو نوؤ لیکونکیو د هایکو طرف ته
مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر
اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ
متقدمینو دومره څهٔ وئیلي دي چې اوسنو لیکونکیو
ته ئې څهٔ پرېښي نهٔ دي نو ځکه دوي په دې
نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي خو
هغه ورسره دا هم وائي چې هایکو لیکونکي ماته
ټول سایکو ښکاري زما یو بل ملګرے وائي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرړیه ولې دَ ادبي اصنافو قات راغلے دے چې اوس دَ جاپاني صنف نه کار اخستے کېږي. چاربېته مړه شوې ده، رباعي نشته، قصیدې ختمې دي پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع ازمائي نهٔ شي کولے نو دَ پښتو خالص خپل صنف ټپه چې دَ هائیکو نه مختصره هم ده په هغې کښې دې طبع ازمائي کوي"[۹]

زهٔ خپله هم دا غواړم چې ټپه دې او لیکلے شي خو په دې کښې څوک څهٔ کولے شي چې اوس نوے کُول دَ ټپې په مقابله کښې دَ هائیکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهٰذا پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسیاتي عواملو او دَ عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولے شي او بیا دا چې لوے تحریکونه په مخالفتونو نهٔ مري بلکې نوره وده او زور موي. محرکیف دَ نباغلي مضمون نګار دَ حوالې ددې لیک نه قدم په قدم دَ هائیکو صنف سره دَ هغوي دَ لاشعور هغه پټ عناد راڅرګندېږي چې دَ ''اُنی اینډ کو لیکلو باعث او محرک ګرځېدلے دے. بیا هم نباغلي مجروح چې دَ محترم ډاکټر اسرار په حواله کوم خبرې کړي دي زهٔ پرې اعتماد کوم اوس هغوي پوهه شه او نباغلے ډاکټر اسرار. البته دا خبره چې نو وارد صنف هائیکو ته دَ نوؤ لیکونکیو ځکه څخه

شوې ده. چې متقدمینو ورته دَ وښلو دپاره هیڅ نهٔ دي پرېښي اصولاً غلطه او غیر تحقیقي ده او ددې حقیقت منلو نه سترګې پټول دي. چې ګڼې دَ هر دور دَ ادب خپلې تقاضې اسلوب، ډکشن، نفسیات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې دَ علامت، سرّیلزم، ترقي پسندي ډاډا ازم، تجریدیت او ازاد خیال دَ تلازې وغیره کوم فکري او ټیکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے متقدمینو دَ هغې خوب هم نهٔ وُ لیدلے او دَ هغوي دَ خیال په حاشیه کښې هم چرته دغه امکانات نهٔ برېښېدل زهٔ دا منم چې زمونږه کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته مستقل او پاخهٔ بنیادونه وربخښلي دي او راتلونکي کُول ته لارې اسانې کړي دي خو دا دعویٰ چې ګڼې دَ شعر او ادب دَ ارتقاء سفر هغوي دَ موضوع او فن په اعتبار داسې کمال ته اورسوؤ چې بل چاته ئې پکښې هیڅ نهٔ دي پرېښي زیاتے او سینه زورې ده.

ډاکټر صیب زمانه زیات په دې خبره پوهه دے چې نن او پرون کښې فرق وي. نن چې دنیا دَ کومو پېښو سره مخ ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه دَ متقدمینو زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره دَ

Scanned by CamScanner

عصري او زماني پېښو په نبض ګوتې ږدي. لهذا عصري
پېښې به د تخلیقي ذرېعه چاودون د مرحلو نه خاخوا تېرېږي
او محض د متقدمینو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي.
ګني نو په معاشره کښې به د ادب افادیت ختم شي. اوس
که چرې د ډاکټر صیب په خبره څوک ایمان راوړي نو پښتو
ادب به یو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او یو نه ختمېدونکے
جمود به ئې په اعصابو لکه د خېټې ناست وي. دا حقیقت
هم دے چې دا سې سوچونو پښتو ادب ته لوئے زیان وررسولے
دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار ددې نیم پخته اعتراض یو بل
اړخ دا هم دے چې نوې لیکوالې هایکو څکه لیکي چې ګني د
بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې
دي. دا خبره هم بې تحقیقه او د مشاهدې خلاف ده څکه چې
نن سبا کوم نمائنده هایکو لیکونکي شاعران دي هغوي د
غزل، ازاد او معرّا نظم او ګني شمېره ادبي اصنافو په حواله
نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنیا کښې منلے شوي او
مستند دي مثلاً ریاض تسنیم، محمد ایاز غزل، شکیل احمد نایاب
عامر ګمایانے، جنرال عبدالصمد مومند، نجیب الله عاصم
زبېر حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه
" ستړګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کریم بخش
د کال ۱۹۹۶ء د ورمېنې انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د
هایکو لیکونکي ټول سایکو دي. نو دا د هایکو تخلیق کونکیو د
ذهني او نفسي کېفیتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے
او د هغې بهتان طرازۍ یوه کړې ده چې د هایکو ضد وکي
ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې
بناغلي ډاکټر صیب د ایم. بي. بي. ایس ډګرې ترلاسه کړې
ده او سیکاټري د ایم. بي. بي. ایس په نصاب کښې یو څانګه
ده خو دا هم حقیقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صیب چرته
هم پروفیشنل سایکاټریسټ نه دے پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران
کښې او د ریټائرمنټ اخستلو نه پس د یو ناکامه کوشش نه
ورستو ئې چرته عام پریکټس هم نه دے کړے او نه د
هایکو د رغوړانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت
په لاس راځي نو بیا اخر څنګه د هغوي ددې خیالي تشخیص
سره اتفاق وکړے شي چې هایکو لیکونکي ټول سایکو دي
اوس که بناغلے د ادب په دې تخلیقي صنف کښې ځان له د
ځاے پیدا کولو خواهش لرونکیو ته په دغه سبب دا ناروا
نسبت کوي نو بیا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان
د دغه اعتراض په زد کښې راځي څکه چې علت او سبب ئې
یو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هایکو سره د سایکو
د قافیې د سمون په وجه مزاح پیدا کول غواړي نو زه
په ادب ورته زه دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کولو دغه وسیله اوټ آف فیشن ګڼل کېږي او مالفرض که د مزاح پیدا کولو دغه استدلال کړے شي نو ممکنه ده چې څوک دا هم ووائي چې د غزل لیکونکي خجل وي د ټکل لیکونکے ول Pun وي او د ټپې خالق ګېږي وي علی هذالقیاس ولې دا به د مزاح پیدا کولو ډېره ښه‌بوتي حربه او وسیله وي او هغه مزاح چې منبع په نیغه د یو انسان یا د یوې طبقې جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع منصب سره هېڅ سمون نه لري.

تر څو پورې چې د الې اینا کو هایکو د مضمون نګار بناغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتجاج تعلق دے چې ګڼې چاربیته، قصیده، رباعي او ټپه څنګه مړه شوي خو نه دي چې لیکونکي جاپاني صنف هایکو لیکي. ډېر بې ځایه په دې ده چې یو هایکو لیکونکي هم دا نه دي وئيلي چې څوک دې په ګوته شوي دغې اصنافو کښې طبع ازمائي نه کوي ددې اعتراض نوعیت بیخي داسې دے لکه چې څوک ووائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او سکواش وغیره نه کوي. بلکې ددې په ځائے دې کشتۍ میرغټ کباړي او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې چرته روایت ئې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا ده چې د "هذا ماکنزتم" غوندې د ضخیم تحقیقي کتاب لیکونکے بناغلے مشتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هېڅ نوم، ادبي حیثیت او درک ئې نه دے په ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه تېښته ده. زما په خیال دغه رنګ بناغلي مشتاق مجروح د یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په پوې تراشلې شوې مجسمه کښې ئې د هایکو خلاف خپل ذاتي جذبات ورانسدي کړي دي خو سرے څه ووائي زمونږ قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سونړمړي را ژوندي کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر بناغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې د هایکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هایکو سره نزدې تعلق په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات فرق دے. هایکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے خو هایکو کښې صرف درې مسرې وي. ړومبۍ مصرعه کښې پنځه، دوېمه کښې اووه او درېمه کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم اوولس صوتي اهنګونه لري. ړومبۍ او درېمه مصرعه ئې برابره او هم قافیه او دوېمه یا منځنۍ

ئې د دوو صوتي اهنګونو هومره د دوي مثله
اوږده وي يعني هايکو د هيئت او موضوع دواړو
په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.

د هايکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقارب
دوې ارکانو مطابق کېدے شي

فعلن فعلن فع = ۵
فعلن فعلن فعلن فع : ۷ } ۱۷
فعلن فعلن فع : ۵

خو ددې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي
اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے
۹ + ۱۳ = ۲۲ ځ[10]

د پروفېسر صېب فرمودات په سرسري کتو خو ډېر
نيمګړتياکاني په کښې محسوسېږي او يو ځاے نيم کښې په
کښې د تحقيقي سپړنې خلاف د سهولت احساس هم پټ
پروت ښکاري ددې نه علاوه د معنوي د حوالې دا يېک يو فني
تيندک سره هم مخ شوے دے.

معلومېږي دا چې پروفېسر صېب د هايکو هيئتي
ادلون بدلون ساختياتي تبديلۍ او تيکنيکي ارتقا په
نظر کښې نۀ دے ساتلي کنې نو هايکو به ئې د اوولسو څپو[14]
او ۵ - ۷ - ۵ د ترتيب په حکمي او حتمي تقسيم کښې نۀ
راوستله يا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفېسر صېب

بېخي رجعت پسندانه ادبي ذهنيت لري چې د هايکو د صنف
نه د يو خاص مکتبۀ فکر تړاکلے شوي قيود او حدود نه
پورته کول غواړي. کنې نو د جاپان ډېرينې هايکو ليکونکي
باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې
اهم دے. دغه ترتيب حرفِ آخر نۀ دے ګڼلے او بيا په عالمي
ادب کښې د يوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو
ليکلو تجربې هم شوې دي. کېدے شي پروفېسر صېب ته هغه
د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بيا ئې هم وضاحت
لازمي ښکاري.

بهرحال پروفېسر صېب چې د هايکو دپاره د بحرِ متقارب
د ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې ئې د همايون صيّاد
صېب کومه هايکو وړاندې کړې ده - دواړو کښې هېڅ تړون
او نسبت نشته، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزميه
اوزانو دغې قسمونو سره هم آهنګي نۀ لري او مطلق د
بحر متقارب په ښودلې شوي بحر نۀ مقطع کېږي ځکه
چې د پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او د هغې
په دغه تجويز شوي بحر پابندې بېخي تقطيع نۀ کېږي.
هايکو ده.

همدرد ئې نوم دے
په مينه نۀ پوهېږي
ساده ماشوم دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې
ښځه نه بلکې تسبیب ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو
اداېږه لري البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترمخه
سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو یکښې یو حرکت
او غورځېږي خو همېشه داسې نهٔ وي اوس که څوک د
پروفیسر صیب په ګوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع
کړي نو شمېر به ئې اووښي[۲۰] نه بلکې شل وي. ددې ټول بحث
مقصد دادے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په
غار کښې دیکه کول نهٔ دي پکار. اوس که څوک په دغه
جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع
هیئت کښې که مردف او مقفیٰ هایکو لیکلي که ازادې او
معرا هایکو پابندې پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو
ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبۍ
یا وصف غیر فطري اصنافو او هیئتونو له په زړهٔ کښې
چرته هم ځائے نهٔ ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او
هیئت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت
اوساتلے شي که څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلے پرېشان داوُدزے لیکي:

" د بناغلي اظهار دا هایکو ځکه د درې مصرعه ایزو
نظمونو په نامه یادې کړي چې دلته هم په هره یوه هایکو
کښې یو پوره مضمون ځائے شوے دے."[۱۱]

زهٔ منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پرېشان
یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بیا هم د هغوي د منقولرائے
نه ددې غلط فهمۍ خورېږو اندېښنه ده چې ګنې په
هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانېږي بلکې هایکو د نیمګړو
مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د
هغوي دا خیال نهٔ وي خو په لیک کښې ئې دې طرفته د
پام کرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه به
دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګنې د هایکو بنیادي
طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت
دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګڼې ارتقائي مرحلې
تر سره کړې دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر
کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کېفیاتو او لاشعورانهٔ
انځورونه هم راښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه
ئې داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته
کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې
دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره
مضمون یا د موضوع وارهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ
سره هم اهنګ کړے شي. لهذا یوې ښهٔ هایکو کښې د
مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کېدے.

پاتې شوه د بناغلي پرېشان صیب دا خبره چې هایکو
ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرض دے چې هس درې مصره ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه چې دَ هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه تېکنیکي غوښتنې او داخلي اړخونه دي چې عام درې مصره ایز نظمونه ئې په اسانه نهٔ شي زغملے.

دَ مېرمنې سلمیٰ شاهین خیال دے چې هغوي ټپه واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسېده خو دَ هایکو دَ اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم دَ تندې او تشنګۍ احساس ورته کېږي.[۱۳]

چونکې مېرمنې سلمیٰ شاهین دَ روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپې راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره ئې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي دَ هایکو دوستلو له هم دې خپل قیمتي وخت ورکړے وو نو دَ تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیا نهٔ کېږي او دَ هایکو په سلسله کښې به دَ خپل زور موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې دَ هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې ځنې سلسلې شعوري طور سره دَ ایهام، ابهام یا اخفا په

درشل پرېږدي چې دَ دوستونکي ذهن چپله دغو سلسلو کړیو خپلو کښې راپیو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څهٔ داسې کلېدي توري یا نکتې پکښې پرېږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالي ثابتې شي. او دَ مضمون دَ نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو ته دَ ځنې خلقو زیات مېلان او رجحان وي نو که چاته داسې محسوسېږي نو څهٔ دَ فکرمندۍ خبره نهٔ ده او نهٔ یو صنف ته دَ زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي ګنې چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي. هغه که ټپه وي که هایکو.

بناغلي رحمت شاه سائل صېب دَ بناغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې دَ پښتو ژبې اولنۍ دَ هایکو مجموعه ده) دَ هایکو دَ صنف خلاف خپل کوم خیالات څرګند کړي دي. دَ هغې لب لباب دا دے چې ګنې اسمٰعیل ګوهر خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پېرایه کښې ضائع کړيدي.

دَ حېرانتیا خبره دا ده چې بناغلي سائل اخر دا ځکه منلي دي چې ګنې تخلیقي روح دَ یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که دَ یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره دَ رائج اصنافو نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي. مل

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سائل صیب خپل ذاتي تأثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقیقت دا دے چې هر روح د خدائے په قدرت د جوسې خوښه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخليقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلے شي ځکه نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه او غورځوي. مقصد دا هم نهٔ دے چې فني حکمت عملي نه دې کار نهٔ اخستے کېږي. بهرحال که يو تخليقي غورځنګ د هائيکو پېرايه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک د غزل چاربيتي يا ټپې فارم يا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غير فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم ته ځهٔ ضرورت نه په لوئے اپرېشن پېدا کولو له ترجيح ورکړے شي.

تخليقي جوهر خو د ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پېرايه او هر چرته وي خپل قدر او قيمت نهٔ ورکوي. البته د جوهري د نظر موجودګي پکښې بنيادي شرط دے. مشرانو وئيلي دي چې لعل په ايرو کښې نهٔ پټېږي ځکه زهٔ دا دعوىٰ کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو ايرې به د هائيکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې د هائيکو په ورستو د يو لوئے تخليقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زياتوم چې هائيکو شاعرانه خيالات نهٔ ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نهٔ وه نو د سائل صيب

د تنقيد نه پس به چا هم هائيکو نهٔ وه ليکلې خو ثابته شوه چې د خيال لوړوالے، د جذبې افاقيت، د ژبې د نزاکت ادراک او شعور او د تخليق د زړهٔ چاؤدون څرګندې که په هر صنف کښې وي د خپلې لارې خندوان پخپله لرې کوي او بيا دا هم ده چې سپرلے خو د خپلو واړه رنګونه په سبب سپرلے وي اوس که څوک وائي چې د ګلاب د ګل وړمې دې په هر ګل کښې پېدا شي ځکه نو ټول ګلونه په د خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع يا ورک شي نو څومره بې ځايه به وي.

محترم ښاغلے اباسين يوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې د خولې د خوند د بدلولو دپاره هم يوې ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بيا هم د ټپې د مدافعينو په صف کښې اودرېدل غواړي (اګر چې زما په خيال ټپه دومره قوي صنف دے چې د چا د هيڅ قسمه د دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلے د ورځپاڼه مشرق پېښور په يو کالم کښې د "ہائے کیوں" د سرخط لاندې د هائيکو خلاف په داسې استهزائي پېرايه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. ليکي:

"ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُر مغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزّل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں - ٹپہ پختون
جبلت ، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے - ٹپے اور ہائیکو
میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے
ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر
مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں.......... اور
فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے
اس بناء پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق
دینا عقلمندی نہیں ۔"[13]

زما په خیال بناغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور
پکار و چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زوراور تخلیقي
قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه
عاري شي هغه که ټپه ، چاربیته ، قصیده او هایکو وغیره
هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نه شي ساتلے او س
که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند راپیدا
کولے شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا
ولې په هایکو کښې ساه اوچي - ددې باوجود چې هیڅ تخلیقي
جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نه وي لګولے شوے - بهر
کیف زه بناغلي اباسین ته داسې ګڼې شمېره ټیپې په ګوته کولے
شم چې هیڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې
څوک به ورته هم د ټیپې وېلو نه انکار اونکړي . او س که
محض د ټیپې پیرایه د تفوق معیار ګڼلے کیږي نو داسې به

ولې کیږدل - مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په
هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري - او س که څوک
نمر په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څه او وائي -
بناغلي اباسین په ټپه کښې د تغزّل د موجودګۍ دعوی
هم کوي چې مناسب نه ده - په اصل کښې تغزّل د غزل سره تړلے
وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې
تشبّب او عقل سره د تعقّل نسبت وي - هم دغه رنګ په غزل
کښې تغزل وي او س که بناغلي اباسین دا نه وېلے غوښتل چې
په ټپه کښې تببّ یا ټپبّب وي نو بنه په سهولت یې دا وېلے
شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي - ممکنه
ده چې د بناغلي اباسین په دې حقله خپل څه ځانته منطق
وي . هسې څوک که څوک تغزل ثابتول غواړي - نو په کاڼي
هوا ، چینه ، اواز ، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به یې
هم ثابت کړي ولې هیڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب
نه شي . بهر حال د بناغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق
نه شي کیدے چې د هایکو دې ارو مرو درې مصرعې وي - باید
چې هغوی د هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه - بله
د تعجب خبره بناغلے اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں
میں ہوتا ہے ۔" کیدے شي چې د بحرونو نه د بناغلي مراد د
ټیپې سیلابونه یا چپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره
خو ددې جملې څه بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړي راپیدا کېږي چې کښې یوه ټپه په کښو. حروفو کښې
لیکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلي په دا قسمه جملو نظر ثاني
ضرور کوي. بناغلي دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې
مصرعې وي خو زما دَ معلوماتو مطابق په ټپه کښې دَ
یا قربان نه علاوه یوه نیمه مصرعه وي - بیا که هم
بناغلي اباسین په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نیمه
مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بیا به راسره دا هم مني
چې ټپې کښې دَ یاقربانه سره درې مصرعې وي. دَ مختصر
لنډې مختصر او دَ ډېرې مختصر مصرعې په معکوس ترتیب سره. ولې
دا دعوې په هغه رنګ باطله وي لکه دَ دوؤ مختصرو مصرعو
دَ ټپې دعوې.

بناغلي اباسین دَ فیثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه
تخلیقي کړلې ده. او دَ هغې بې ځایه اطلاق ئې په شعري اصنافو
کړے دے. اوس خدائے دې نکړي که چرې دا خبره او منلې
شي نو پښتانهٔ به دَ خپلو کښو شعري او نثري اصنافو نه
لاسونه اووینځي. بناغلي دا هم وائي چې ټپې له په هایکو
طلاق ورکول عقلمندي نهٔ ده خو سوال دا راپیدا کېږي
چې اخر هایکو ته دَ ټپې مېړهٔ یا خاوند وېل کومه
هوښیاري ده ځکه چې دَ طلاق دَ استعمال حق دَ لاړي لاروي
ته نهٔ وي حاصل. بلکه اصله خبره په دې سلسله کښې دا
ده چې اباسین صیب دَ تنقید په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هایکو غریبه خو مؤنث ده او دَ پښتنو په اسلامي
سیمه کښې ښځو ته دَ طلاق حق نهٔ وي حاصل. او بیا ټپه
خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې
بناغلي اباسین څهٔ خفیه قانون سازي کړې وي. آیا دا سې
خبره نه دا نهٔ ثابتېږي چې دَ ټپې په مینه کښې ځنې بناغلي
هم دَ ټپې پښې راکاږي چې دَ سړي پرې زړهٔ خوږ شي.

ګران بناغلي اباسین خپل کالم کښې وړاندې لیکي!

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے ۔ جس کو ہم دوسرے
لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں ۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل
سواریوں کا متحمل ہو سکتا ہے ------- ٹپے کی مثال موٹر
سائیکل کی ہے جس پر بیک وقت تین سے زیادہ افراد بھی
سفر کر سکتے ہیں ------ موٹر سائیکل رکشے کی نسبت
زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے ------- ہائیکو
ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا
جا سکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا
نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا
وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔" [۱۴]

زهٔ منم چې تشبیهه چرته هم ثامنهٔ وي خو اباسین صیب
چې دَ شعري اصنافو دَ تقابل دپاره کومه غیر ادبي او عامیانه
تشبیهه راوړې ده. سنجیده ذهنونه به پرې ضرور بد
وائي. خاصکر په تشبیهه کښې چې دَ متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستلي شوي ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوي ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي. ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي چې په موټر سائیکل د دریو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائیکل د دریو نه زیات کسان سورَوي او که چرې داسې هم اوشي نو آیا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم اداره کړد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرې تر لاسه کولو نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل د ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے اباسین ټپه چالاکۍ کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هایکو د ټپې کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وینه حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نهٔ پردي کوي. او س که بالفرض ټپه هایکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ په ټپه نوره هم د قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هایکو وجود د ټپې دپاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې هایکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه یو اړخ ته ټپې سره هېڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې د ماډرن سنسبلټي او جدید حیاتو په حواله هایکو د ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګڼي د ټپې په موجودګۍ کښې هایکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے په دې حقله د ښاغلي زبیر حسّرت دا تجزیه د لوستلو جوګه ده. لیکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو د رنګه
"څریکه" "ترایلي" او هایکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

Scanned by CamScanner

دے. او خپلې کلهمې توانائۍ پرې صرف کوي لګیا دي.

دغو اصنافو کښې "څریکه" او "ترائیلې" داسې ؤ
چې خپل وجود کښې د توانائۍ د فقدان له سببه
ئې مخ په وړاندې سفر جاري ونه ساتلے شو
او لا ئې په سر کښې پوړۍ نه ده وېشلې چې
خپل منطقي انجام یا طبعي مرګ سره مخامخ شو
یواځې "هایکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف
وُ چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې
مضبوطې کړې .... دا جاپانے صنف د خپل
مخصوص مزاج، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو. ولې
ددې په څانګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون
بوټې قلمونه ولګول او نن دغه بوټے وده کوي
او د یوې تنه وړې ونې شکل اخلي. د پښتنو
سترګو ته ئې داسې رنګا رنګ ګلونه سپړدي دي
چې ښائست او سینګار ته ئې سترګې برېښي."[15]

ښاغلے اباسین په خپل کالم کښې یو عجیبه خبره دا
هم کوي. لیکي:

"میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا
ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت
کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته یو وارې بیا تېندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتیانو د سره جواز نه راپیدا کیږي
ادب څخه شریعت کوږتې خو نه دے او که چرې د ښاغلي دا
ارمان وي چې کښې هغه دې د ادب دریم مفتي او منلے شي نو
بیا پکار نه وه چې ځان ته ئې د ادبي مفتي نسبت کړے وے
ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه رایوځاے کیږي
او دا عمل اجتماع ضدین ګڼلے کیږي - دا حقیقت دے چې د
اعلی د تلازمي او د علم د وصف نه سیوا مفتي مفتي کیدے
نه شي - ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے
ددغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادبي
مفتي دا بې لارې کوونکي اصطلاح سرزد شوې وي - بیا هم ښاغلي
ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادبي مفتي د نسبت سره فتوی
د منلو او حجت قابله نه پاتې کیږي. خو زما په خیال ګران
ښاغلے اباسین لوستونکو ته دا ووېل غواړي چې ما هر څه
فرمائیلي دي یا زه چې هر څه فرمایم - هغه ئې هم او نهٔ
منئ - یا دا هم کیدے شي چې ښاغلي اباسین د ادبي او مفتي
ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادبي مفتي تاثر ورکوي.
والله اعلم بالصواب.

بیا هم زهٔ نهٔ پوهیږم چې ښاغلے اباسین هایکو ته
بدعت په کوم خیال وئیلي دي ځکه چې د تخلیق عمل یو
مقدس او سپیڅلے عمل دے. او هر کله چې هایکو د تخلیقي زړهٔ
چاودون راززیږیدلے یو ژوندے شعري صنف او ګرځیدو

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی دی دا ناروا خبرې کوي څو داسې ښکاري چې په ګران ښاغلي د بدعت معنی په سم ډول نه ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کې د ذهني انقباض او عدم سهولت ښکار شوی دی.

د ساهو لیکوالو د څلېریشتم اپریل دوه زرم د روداد ترمخه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه چې ټپه په موسیقۍ کې خپله ځانته یو پېژندګلو لري ایا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ راپیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي. عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کې نه کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نه شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کې هیڅ کمے نه راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نه کړي په دې سلسلې کې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړه راښکونکې موسیقۍ د نشیب و فراز سره یې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کې ځکه خوښېږي او مقبولیت یې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کې ددې سره تره دونکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلې ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده. ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق اونکړو او څرګنده یې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نه دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کې چې هیڅ قرینه پرې دلالت هم نه کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کې بیخي درسته ده. ځکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا وو منلے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نه دے لګول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کې انکشافات مخې ته راشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذیبي او ثقافتي جرړې غوڅول دي. یو باشعوره فرد به هم داسې نه وي چې داسې به اوغواړي خو زه دا هم نه غواړم چې هایکو دې د پښتنو په مېلمه دوسته سیمه بې له څه جرمه تهمتي او بې له څه ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خیال دے چې د هایکو او ټپې موازنه او مقابله غېر فطري ده. بیا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقید جولۍ د بېش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هایکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون " د پښتو ادب کمپیوټر هایکو " کښې تفصیلي خبرې کړې دي نو بې ځایه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم څه اووایم.

دا حقیقت دے چې د ټپې ګڼ توصیفي اړخونه شته خو ځنې خویونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا ښځې توان نه لري او په ذهنونو یوه ستړې کوونکې خاموشي خوروي. د مثال په طور هره ټپه د " یا قربان " یا " لکه زار " نه شروع کېږي چې د لوستونکي یا اورېدونکي په وینه کښې د یکسانیت زهر خوروي. او ددغې دانګورو د ملاتړه بغېر یو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان " یا قربان " د ټپې لازمي جز ونه مني. بحر تقدیر ددغې نزاعي اړخ نه یو طرفته دوېمه خبره دا ده چې ټولې ټپې په یو

واحد، متعین او معلوم وزن او اهنګ کښې دي او په هېڅ حال کښې د خپلو تړاکي شوو اوازونو دائره یا حصار نه شي ماتولے. او د خپلو سُرونو له جادو نه نشي راوتلے. چې زما په خیال د ترکیب یو رنځ دے.

ښاغلي پروفیسر داورخان داؤد لیکي:

" د ټپې خپل یو مخصوص او محسوس هئیت Form بحر یا اهنګ (Rhythm) دے چې په یوه نیمه مصرعه کښې یو ډېر اوږد او طویل مفهوم بیانوي"

نه پوهېږم چې ښاغلي داؤد صیب د یوې نیمې مصرعې په ذکر کښې " یاقربان " په څه مصلحت نظر انداز کوي. بحر نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقیقت دے که یوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او یو رنګ جامه اغوستل ئې وظیفه کړې وي نو د ظاهري لباس یکسانیت به ئې د ښائست د کتو اړخونه نه د ذوق او دلچسپۍ سترګې بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوي فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپړلي به ئې ښکلاګانو ته ګڼکول په لاس اوددرېدل غوره کړي. نو باید چې د هایکو منکرین او مخالفین د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قیمتي وختونه بې ځایه د ټپې په وکالت او د هایکو په مخالفت کښې نه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوؤ، مناسب تجربو سره اشنا
کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې
اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او
ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار
ډېر ریاضت، لوړ سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدے
شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع
دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي - دا هم ممکنه ده
چې یو نقاد خوله داپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او
معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې
دا خاص رنګ په ذوق او ذهن بېخي د ستومانۍ لرې نه
راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ایج کښې به دا قسم
خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئې
د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته ښه وي. ما ته
پته ده چې کاڼے په ځائے پروت وي نو درونډ وي خو
هوښیاران دا هم وائي چې اوبه په ځائے اودرېږي نو
وسئو شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه،
بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د خوبیونه په خپلو ژوندي
اوسي. ځکه زه غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه
کښې د بدلون مناسب تحریکونه راتلل پکار دي. ددې
وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا مخې وي نه چې د
ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نه وي. نو لازماً به خپلې ښې مضبوطې کړي.
ګنې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت
فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه
نه صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي
شکل ورکولو هلې ځلې هم کړي دي. ښاغلي سعید ګوهر ددغې
فارم او هیئت تعارف په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او
په دریمه مصرعه ختم شي. ددې منځ تر منځه شپږ
نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري
هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره
هم قافیه وي. د دوېم شعر دواړه مصرعې ئې
خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله
برخه ده. ددې وزن د ټپې د ورمبۍ مصرعې
مطابق وي. دې نه پس دوېمه برخه کښې څلور
مصرعې سره د ټپې د آخري مصرعې وي. دا
دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه
وي. ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخرې
مصرعې دے."[۱۶]

مثلاً:

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندېښنې مه کوه جانانه
دا خو دې باسي له جهانه
دا به دې کور جوړ کړي په زړهٔ کښې
ستا دَ ګوګل په ښاريه کښې
ځان ترې ساته بچ اوږدهٔ لړي لاسونه
کړي به خازه ستا دَ رُخسار تازه ګلونه
ځکه خو وايم چې دې مه کوه غمونه
اندېښنو خوار کړل تر شودو سپين بشرونه

لوستونکي دې پخپله فيصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې دَ محبوبې دَ قلا صورت اختيار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه ويل پکار هم دي. زما په خيال دې عمل دَ يو نوزايېدهٔ صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوي صورت کښې په ټپه کښې دَ داخلي تجربې او هيئتي تنوع هيڅ نمونې په لاس نهٔ راځي او دَ ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض دَ تجربې دپاره نهٔ ده پکار بلکې دَ يو صنف دَ پرمختګ خيال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال دَ ښاغلي سهېل خټک دَ مجموعې ټپه ايز هم دے دَ مستقل عنوانانو تر لاندې آزاد نظمونه ليکلے شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې دَ ټپې درميو مصرعو سره په قافيو کښې تړلي دي او بيا ئې دَ يوې ټپې په ترون نظم سره ته رسولے دے چې دَ نظم نقطه عروج يا کلائمکس ورته ويلے شي. خو متاسفانه زهٔ به دا اووايم چې دَ ښاغلي سهيل خټک ټپيز هم دَ ټپې په ستړګي کښې هيڅ ارتعاش نهٔ دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې دَ تجربې په خيال تر خپله حده کوششونه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زيات دَ ښاغلي سهيل خټک دَ ټپيز سره مماثل دي.

اوس که زهٔ دا اووايم چې دا ټولې هلې ځلې دَ ټپې دَ هيئتي تجربې نهٔ دي بلکې په ازاد نظم کښې دَ ټپې دَ پيوندکارۍ او قلم لګولو هڅې دي نو زيات موزون به ځکه وي. چې په داسې وړهٔ صورتونو کښې دَ ټپې په قديم فارم باندې هيڅ ارتقائي اثر نهٔ دے غورځېدلے بلکې دَ نورو ګټو لنډو او اوږدو مصرعو اميزش دَ هغې جامعيت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې دَ ټپې دَ مزاج تکمله خو وي ولې دَ ټپې دَ فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائرهٔ نهٔ ماتوي يعنې ساختاني ارتقا دې دَ ټپې دَ فضائي سرحدونو نه بهر نهٔ اوځي چې دَ انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې دَ خپلو کړو وړو مطابق ځان ته دَ نوي ادبي تحريکونو رنګا

Scanned by CamScanner

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نهٔ لنډ تنګ کړي. هیله لرم چې لوستونکي به زما په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د یو خاص قسم ګرېز او ځنډ کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې ټپه ښه ده هایکو ښهٔ نهٔ ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هایکو د تخلیق جواز نشته یا هایکو زمونږ د خاورې سره هېڅ خپلوي نهٔ لري. آیا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څهٔ فائده وررسولے شي. او د هایکو په راتلو پښتو ادب ته آخر کوم زیان او تاوان وررسېدلے دے.

زهٔ دا خبره منم چې هایکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلے شعري صنف نهٔ دے خو ولې که یو بهرنے صنف د پښتنو د تهذیب او کلچر د ارتقا او احیا ذمه په خپل سر واخلي او ښهٔ په ایمانداري سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله د دغې خدمتګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فیصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانهٔ د خپلو وفادارو په مرګ مړهٔ او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځینې پښتنو ناقدینو د هایکو سره معاندانه رویه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکیف دا حقیقت دے چې هایکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پیدا کړے دے چې تصور ئې هم نهٔ شي کېدے دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونو کاله تاریخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قدیم زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هایکو سره اوږه په اوږه اودروله او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خیال د ټپې او هایکو موازنه پخپله د هایکو د مقبولیت او بریالي کېدو سندنامه ده. ځکه چې هایکو پښتو ادب ته تقریباً شل (۲۰) کاله اګاهو راغلې ده. چې یو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نهٔ شي رسېدلے ولې په هایکو د پښتنو په سیمه نهٔ صرف ځواني او جوبن راغلے بلکې د یوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدینو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله اسټېبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼ ثبوت دے چې هایکو نهٔ صرف د پښتنو د نفسیاتو خبریاله ده بلکې د پښتانهٔ ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځنې خلق د هایکو مخالفتونه کوي نو زیات نه زیات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هایکو کښې بې کچه تخلیقي زور پروت دے ځکه چې کمزوري ځینونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے زما یقین

(c) ketabton.com: The Digital Library

دے دَهایکو دَ منکرینو بې ځایه ضد و نه په هایکو دَ اسمان رفعتونه ته پورته نه پوره ورځ خاخا ورسوي دا مبالغه نهٔ ده بلکې ددې خبرې رښتې ښئېږي، ژور اثار او ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

او س که زما دَ خبرو نه څوک دا غلط تاثر اخلي چې کېنې زهٔ هایکوله په ټپه فوقیت ورکوم نو دېر بد به کوي. زما خو دَ زړهٔ له تله دا اواز راپورته کېږي چې دَ پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده مومي. ذوق ته پرې تسکین رسي. ذهن ته تفریح بخښي. ضمیر پرې رابېداریږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زهٔ محسوسوم چې دَ ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته دَ ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو دَ یو بل حقونه چرې هم نهٔ را لاندې کوي او چونکې دَ دواړه مباحثو باوجود دواړه اصناف دَ پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو دَ یو غندنه هم عقلمندي نهٔ ده. بله دا خبره چې اعلی ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو دَ جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر دي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه دَ خوبنې او ناخوبنې باعث ګرځول هیڅ دور اندیشي او دانشمندي نهٔ ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق دَ پښتو ژبې او ادب ښېګې غوا خوږي نشي کېدے. څوک چې هایکو دَ پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نهٔ اوس هایکو دومره ورکه سپکه اوبې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترګو اوګوري.

پـه درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانګه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

Scanned by CamScanner

مأخـــذات

(۱) آزاد اشنغرے، دَ اظهار دَ هائيکو تجزيه، ورځ پاڼه وحدت پېښور، ۹، مئ، ۱۹۹۸ء.
(۲) اظهار الله اظهار، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور، يکم جنورۍ ۱۹۹۸ء.
(۳) اسير منګل، ايک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن.
(۴) مشتاق مجروح يوسفزے، اُنی اينډکو هائيکو، غير مطبوعه.
(۵) اظهار الله اظهار، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز بابو جبد روډ پېښور، يکم جنورۍ ۱۹۹۸ء.
(۶) اسير منګل، ايک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار، ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن.
(۷) مشتاق مجروح يوسفزے، اُنی اينډکو هائيکو، غير مطبوعه
(۸) ايضاً ايضاً ″
(۹) ايضاً ايضاً ″
(۱۰) پروفيسر داور خان داوُد، ټپه او جديديت، ص: ۹۷ تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء.

(۱۱) پرېشان داوُدزے، ورځ پاڼه وحدت پېښور
پښتو اکېډمي، وخت يوولس نيمې بجې، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹
(۱۲) خبرې اترې،
(۱۳) اباسين يوسفزے، ہائے کيوں، ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن
ايضاً ″ ايضاً ″
(۱۴) ″
(۱۵) زبير حسرت، ادب زار، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ فرورۍ، کال ۱۹۹۸ء.
(۱۶) اباسين يوسفزے "ہائے کيوں" ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ايډيشن.
(۱۷) پروفيسر داور خان داوُد، ټپه او جديديت، ص: ۹۲ تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء
(۱۸) سعيد ګوهر، "دَ پښتو شاعرۍ اووه اصناف" اولس کوټه ص: ۲۹ تا ۳۷، نومبر، دسمبر کال ۱۹۸۸ء.

نوټ:- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخيص دے چې دَ ګران پروفيسر داور خان دَ قلم کاوش دے. لهذا دَ هغوي په شکريه او ډېره منته.

ډېر ګنهګار يمه خو ما او بخښه
ربه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اې دَ کلهم انسانيت رسوله
تا چې څرګند کړهٔ دَ ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله دَ نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسارېږمه زهٔ
مرمه په دې چې داسې نهٔ دي پکار
کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

نن مې له هر څهٔ نه يقين پورته شو
مياندې چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به دَ چا جولۍ ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران دَ پښتنو وطنه
اوس در کښې غنچې دَ ژوند پاتې نهٔ دي
زامن دَ پلار مړي ته لاس اچوي

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړې
ځان کړې ملجانه بیا مې نهٔ پېژنې
زور به د ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې د داسې پښتنو پرده شي
چې د انګړ ګلونه اوشوکوي
ترېنه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

څهٔ په سکون سره ژوند ون تېروُم
یو خوا پېټې کښې او بهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دوُمه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دې
وښل مې سترګې به اوس نهٔ پټوي
ورته زما د وینې ډِرپ ختې دے

وائې جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګیله څهٔ د پردو نهٔ کوم
چې خپله مور دا باندې کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که د خېرات نه د خانانو د مرګ
غریب د خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې یوازې کړم په نیمه لار کښې
نو زهٔ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ میاندو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تاخپلوي
دومره پاستهٔ که ددې خوږ کانړي وو
نو ګیدړانو به وو ټول خوړلي

ښمېر زهٔ دَ کلي شریفانو کښې یم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

یم بې روزګاره انتړویو له ځمه
مینه کوه خو داترغاړه نهٔ شي
چې دَ جامو استرې مې مانه‌نه شي

بازار کښې ګرځي ښهٔ ښکاره مخونه
خو مونږ چې اووینې څادرکړې به سر
زمونږه ښځې مونږ نه ستر کوي

ښېرینې ښهٔ داده چې زړهٔ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوې
غلهٔ دَ قاضي کور. کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیر که دې سر نه لوېږي پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شي د ژوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څه
پېغلې له کوره په تلوار راووځې
رب دې جوړې کښې زمونږ خېر واچوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شپېږې تښې به راځي نه په ما
چې پېغله ناوې راته سور کړه څي

نو زما شونډې به پېتري نه نیسي
زه چې نامه د خوشبویو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخي د هېرېدلو نه دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
وېم که مې ټول کلي په کاڼو اولي

وائي زما غریبي بدي نه شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکې
راته وډونو کښې کالي پسخوي

په لوړو تندو ئ پروا نشته دے
وائ په ګېړه دې نصره يم خو
راله پيدا چرته دَ سر سپورې کا

○

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما دَ غلو تمنا خو نهٔ ده
چې ئ په لاړو ګڼ کوے شيريني

○

دا چې په خهٔ فريب کښې ګېره ئ ته
ستا سر تيزي به هله ما منلې
که دَ اوبو لاره په ژړنده نهٔ وه

په پټو سترګو پرې باور مهٔ کوه
شيرينې پام کوه چې تېر نهٔ اوځې
دَ مُلا منډه دَ جُمات پورې وي

○

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده دَ ژوند
شيرينه ژاړې چې مې سر غوڅوې

○

بې ځايه نهٔ دې ويرېدل دَ ښکلو
زما دَ تندې انتها داسې ده
بُت هم رپيږي چې زهٔ ساه اخلم

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار دَ رندو دے تاته ښهٔ پته ده
تهٔ دَ کمڅو ولونه مهٔ پرانیزه
تور دَ سپوږمۍ په لمن پورې نهٔ شي

رب دې کړي خیرخو دا شګون ښهٔ نهٔ دے
پیغله دولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

څهٔ ننګیالي دي قاتلان دَ سیمې
دَ سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونه جولۍ ته دَ دښمن غورځوي

ناپوهي خېرخو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکاني اخستلے نهٔ شي
څوک به په کاڼو کښې قلم ټکوي

خاورې به پوے شو دَ تعلیم په مزه
مازیګرے چې شي چېو ته دَ سیند
کتاب ورلړه کړو ګلان رانیسو

ځان کښې څوک توان دَ تماشې نهٔ لري
بس دَ هوا په لور روان دي زغلي
څوک دَ پیریانو په دولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستپېس زمونږ د لارې خنډ خو نه وے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو دَ ښکلې ناه په يو دَو را اوځي

زړهٔ اخر صبر کړي سلګو کښې واڼي
کوه چې هرڅا سره مينه کوے
خو شپې له ځان کور ته را اورسوه

په هيڅ فريب دلاسه کېږي مه ناه
کټ چې پردے شو خو دَ نيمې شپې شو
سترګې مې نهٔ ورځي که ډېر سترے يم

زړهٔ کښې ئې اور د ميني بل ځنګله شي
د څيا په کورکښې چې ښېرينې زما
لوږه ژونـدى ، انغرې مرهٔ پرانڅوي

ځمه مـدام د هـوا کانو په رُخ
يم د سپيريانو د ورلاى په مثال
ځان راته مهٔ سپاره بې کوره نه شي

شو نـاره مې رو رو دَ ښځې شنه کېږي
اوزهٔ په دې سوچ کښې راګېرېمه چې
دوه تورې يو تېکي کښې ځائے ځنګله شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دارې وهمه سرچینه یم دَ ژوند
تابه لیدلې وو رنګونه زما
خو که دې سترګې پټې کړې نړوې

زهٔ خو دنیا ته فرښته ښکارمه
ډیره له دغې ویرې نهٔ خرایمه
چې اصل څه مې راپه ډاګه نهٔ شي

څه بې حسي ده په ماحول کښې دینار
پراته دې قتل تورپالي دَ وطن
زهٔ هغې مون باندې ښکېم سره څم

اوس به په دې کښې تاته څهٔ وایمه
زار شمه ستا له سادګۍ شیرینې
مننې زما او خوښه خپله کوې

دَ برسنلې ګل ئې شیرینې زما
که په جبو کښې هم مېشته ئې مدام
تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

چې دې بهص کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شیرینې زما
خولې ته تو کلې لاړې نهٔ راځې بیا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائې ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګې ته غاړه نه ږدمه زه
ځم به مې اوس کفن کښې هم نه وینې

نن يوې ښځې خپل خاوند ته ویل
سختۍ بې ځایه په ورو مه کوه
ته چې زلمے وے تا به ځه نه کول

له سپینې ږیرې دې حیا راځې خو
مه وایه دا چې فرښته یمه زه
ته څومره وران وې تا ته ښه پته ده

د حقیقت دنیا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږم مه نه
زه د ځوانۍ د خوب تعبیر غواړمه

بلا ختلې دې په سر رقیبان
خدائے شته چې نور ورته هیڅ نه وایمه
خو لږه منړه ترې ضرور خلاصوم

د مینې لار کښې چې تیندک شمه زه
شیرینه اوو ائې په خود کښې اوسه
داسې د لوړې نه په دو ولې یې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسي
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائي چې نن هغه سېلاب يوړله

شيرينه وائي له تا زار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نه دي

زمونږ نصيب زمونږ په لاس کښې نهٔ دے
وائي که اور ته مو هم واچوي نو
د مشرانو فېصلې به منو

ما څهٔ غوښتلي وو او دا څهٔ اوشو
نن مې له هر څهٔ نه باور پورته شو
چې مې د مړې کېږدې چيچل اوليدل

دلته انصاف د چيندخانو تول دے
پړېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوباېللې که پوزه کږېږي

او وائي خپل عزت په خپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوپټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنې ستا تورې بڼې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونیسي
او ورته اووائي هاګۍ واچوه

○

منم د مینې تقاضې منمه
قسم دې ما پسې هیڅ ویلې نهٔ وو
خو واره چې خولې مې د ا وخوړې

○

څوانه څواني او د سپرلي مازیګر
داسې په یو بل کښې غرق شوي وو موږ
چې دانه ورکې د خپل کور لارې شوي

خلق دې کار کښې زموږ کار نهٔ لري
حد کښې دې اوسي ګڼې بسهٔ به نهٔ وي
موږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

○

تېښته د ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر سترګو منم شیرینې
خو ګوره اویوکښې دوبېدل بس نهٔ وي

○

خدائے شته دشمن مې خوشحالېږي په څهٔ
دا خو مې لویه د ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

منم فریب دې خو صحرا کښې د ژوند
ستا ځواني مړګ مسکې مسکې ګواښونه
د محرومۍ احساس په شا تمبوي

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
ګنې نو زه خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړه کښې ځاے راکوي

ژاړې له سره لوپته درې کړې
داڅې بصر له کوره شپې مه کوه
ګنې نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږې نه ماشومه ده لا
ځان ترې بېځي ورک شي چې ما او وینې
لا حادثو هوښیاره کړې نه ده

څوارلس کلیزې پېغلې ماته ویل
پوهه په بخت ده په عمرونو نه ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړي

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کیږې تبسې مې اولیدلې
پرې مې کړې نن ځان له د برېتو څوکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپه کښې له کوره ډېستنې نهٔ اوځي
مرګ دې روا دے خو ځه خپل کالهٔ ته
دَ نمر خاتهٔ نه مخکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پړق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو ټوله شپه بیا
ما سره ستورې پټ پټوڼې کوي

بې وفا نهٔ یم خو شېرینې زما
دَ زانګو سېل چې را روان اووینم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پرېږد دوه خښتګه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسي بې خوندي نو ته
دَ خپل مېړهٔ خبره هم نهٔ منې

هرو قلم ترې راخستلے نهٔ شم
ماشومه سازه کړې له ځانه واٸي
راله په لاس باندې کمرے جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
واٸي چې ستانه زهٔ اوزګاره شمه
بیا به خاروو ته بوتاوه کومه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوچاته څهٔ اوچاته څهٔ بانه شي
دَ شلو ژړندوکه راوتې وې خو
ګېر شوې اخر دَ لوپټې پسکې کښې

خلقو په ما بدګمانئ کړې دې
ثابت که يو جرم هم نهٔ شي په ما
زهٔ به له دې کلي نه کډه کوم

نوره مې هيڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تيندکه

ګرانه شوه وړه دَ پښتو يا لنه
پلار ئې په سوين بانلې جرګه کړې ده
لور ئې دَ شپې تياره کښې کور پرېښے دے

غلهٔ راختلې دې په کور، غلې شه
سوچ ته مې پرېږده که څهٔ لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مهٔ کوه

راوړې چې ماله پلوشې دَ سحر
څوک ئې پلوٗ قدرې هم اونهٔ وينې
کور ته دَ شپې تياره کښې ځان رسوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

طوفان یې یو نسې جوړې ته د چا
واڼي نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس راله راکړه کښې غرقه شومه

پهٔ ژوند کښې کته او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د وادهٔ ارمان مې اوړ ژېدهٔ

مور یې نن پلار ته پهٔ حیرت اووېل
خدائې شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هر و مونږ کره مېلمه نهٔ راځي

وواڼې نهٔ پوړې کوم نکړېزې
رانه چې بل وطن ته ځې مېنه
نو سرهٔ لاسونه دې پهٔ شرق اولګي

د پښتنې کومه ادا اوښتايم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نهٔ يم
له آئينې نه هم سترونه کوي

څوک ورته پوره هم کتلې نشي
آ چې سرتوره را اوځي له کوره
توول چاپېر چل شي لوېته لوېته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

سارۀ سارۀ اهوونه شانه کوي
ستا د څوانۍ تاؤ چي راپورته شي نو
اوبۀ اوبۀ شي تول د داوري بتان

زۀ څۀ تپوس کوم او ستۀ څۀ وایې
یوه خبره دې هم روغه نۀ وي
تا جوړ په اوښ باندې سورلي کړېده

خوښه دې خپله ده خو یاد اوله
ګرځې به تل خاورې په سر سپوږمۍ
چې د خاوند ستر ګو کښې خاورې نولي

د بنار ما حول درنه څادر لرې کړه
یاد کړه جماز چې به راپورته شو نو
شوې به کوټې ته په یو دو دننه

واۍ بې خایه طمعې مۀ کړه له ما
اوتره دا ټټو په سپورې ګټې
څوک به سپوا مانه خرابه نۀ وي

زۀ یې له خان سره حیران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس د عمر
پېغلې اننګې کښې په خرپو سو شولي

Scanned by CamScanner

یم د تعبیر د بلا ګانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوکه کړمه ځان
یاران په بېړه باندې پیاز کړ ځوي

دا ښهٔ انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا اوښان خلق په بېړه وهي
بل خوا څوک ګفت قدرې کولے نشي

پر دي وطن کښې مې زړهٔ خورغوندې شو
له ځانه ورکې ښایسته پېغلوکې
مسافران درته یادېږي کنه نه

مڼه دا چې ستا د زړه نښه ښکله
خو چې زما ګریوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شي کومه له تا

سترګي په ما باندې بڼي تورې دي
کورته په ډېره موده پس راغلمه
په سرو جنارو مې استقبال مهٔ کوه

دومره زبېښلې یم د ژوند حادثو
اونه چې هر کورکښې مېوه اونیسي
په ما د کانړو بارانونه کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
واټې خوشبو ستا دَ بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونيسي
له کوره ورک شوچې له کوره اوځو
مونږ دَ ژوندون په کوم پړاوُ پراته يُو

ما ورته ويل چې کله مهٔ پرېږده خو
منې کېده نه ځکه تېر مابنام يې
دَ ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې دَ يکنک په خوند پوے شمه زهٔ
ذره هم خېل سې ته نهٔ پرېږدې ما
شېرينه ماته مېلوکان ګسېږوې

دا نهٔ چې پوے نهٔ يم په سود او په زيان
خو چې خبره دَ پښتو راشي نو
زهٔ به په چتې پسې باز پرېږده مه

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا دَ ګمشو ولونه مه پرانيزه
چرته تيارهٔ لار کښې تيندک نهٔ شمه

Scanned by CamScanner

خدایه شته په خپلو کښې څه پس پس کوي
څانونه غلي کړي چې ما اووینې
څه رازداري خو شته د مور او د لور

○

زه چې د سیند څپو ته ګورمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کېږدي
وائي څه اووایه چې څوک یمه زه

○

ښه روغ رمټ یم چې بهر یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
چا جوړ په ما باندې تاوید کړے دے

دا حقیقت د چا نه پټ خو نه دے
درنګ سپرلو پسې ړندېږو څکه
سوبن په صحرا کښې او به خوړ کړے دے

○

سوبن به سپوږمۍ ته دوه پخوا ختلي
افسوس خو دا دے چې زموږه د کور
درشل که اودرېږي، دیوال پرېوځي

○

بنګړي په لپچو کښې په خیال شړنګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سپوا له دې نه څهٔ وایمه
بنګړي دې مات شه دَ پینزیبو سره

ددې ستم به څهٔ تعبیر کوي څوک
ښهٔ چې مې غرق کړې نو شېرینه وایې
توبه توبه داسې به بیا نهٔ کوم

چې هلو ځلو کښې دَ ژوندِ کېږي شوې
دَ میاندو تینو کښې شودهٔ اوچ شولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ ټولې خوشحالۍ اوخوړې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانهٔ شي

ورسره ډېرې معجزې دي منم
خو زړهٔ دَ ښکلو نه تپوس کومه
دَ زړهٔ دَ رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے یوه پوښتنه کوي
ستاسو دَ ښار په نرګسې فضا کښې
څوک شته چې لاس کېږدي په سر دَ یتیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره خو حق شته په دې ښکلو زما
چې يې په زړهٔ پورې ښهٔ کلک اونيسم
دَ ښائستونو ، دَ جمال شاعر يم

دې کښې به راز څهٔ وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزې تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وښل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوړه
مور چې دَ لور له سره شال راښکلو

څو به په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څهٔ چې ارمان دَ زړونو اوړژو
څوک دَ اختر په ورځ روژه نهٔ نيسي

ساه راله دوبه دَ سپرلي هوا کړه
اوس دَ الفت طمعې دَ چا نه اوکړم
دَ ګل سينه کښې هم دَ کاڼي زړهٔ دے

دَ خدائے نه اوېرېږه ، غلے شه بس
سکنې . ماښام دے لاړو نمر پرېوتهٔ
خوله به دې ګونګه شي خبرې مهٔ کوه

Scanned by CamScanner

څوک ترې خبر دي
د ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

○

اوبړي ماړه شو
څو ملکان د ښکلي
د لوږې مړه شو

○

ځمه چې وړاندې
نو آسمان هم راکوزشي
او بو ته لاندې

قد مې لوړېږي
او جينکۍ د ښکلاي
ماته پېښېږي

○

غم مې لېږ سپک شو
ما اوښي ته کتل
ځان دانه ورک شو

○

مخ مې بد رنګ شوی
چې پېرې هوا اوړګي
آيينه زنګ شوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دے سینو کښې
شپېږینې مه دوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

ځان باندې تنګې
پښکال غرمه شوې
وه سپېلي رنګې

لوټ شو اخلاص کښې
اووایه پاتې څه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
خو که د پلار وي نو هم
ژړنده به وار وي

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وایم ربښتیا دي

پېغلې چې پاسي
د وېرو خولو نه ورته
لاړې راڅاڅي

Scanned by CamScanner

دا منتورې شړېږي
په هر قدم غوځوي
د خلقو چړېږي

اور کېږي الغېستې
ستا تصویرونه ګورم
خوب رانه تښتي

کور ته دې زړ ځي
ژړنده د سوال پیاله ده بو
چېرته کېږي ګرځي

په ټال چې ځانګي
ځني زړۀ سترې پېغلای
اور ته ورداننګي

ځه چې دې ښکل کړم
خدائے شته د هرې سیمې
خاورې به ګل کړم

نیت دې خراب دے
ګنې شو هر وګړے
ګل د ګلاب دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې تهٔ
دَ زړهٔ درمانه

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له بڼې سپک شي

جنګونه کېږي
په تویېدو دَ وینو
تندے ماتېږي

وینې به تل څڅکي
چې دا ښاریان همېشه
پیې دَ بوتل څکي

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
دَ اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

Scanned by CamScanner

دړدونه زیات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

○

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
وینې خټکېږي

○

سپرلي پټې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي ویجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغهٔ زده کړے کله
دَ زرکې چال دے

○

دا څهٔ ناتار دے
اوس هر یو کور دَ کلي
دَ ښار بازار دے

○

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو یو څاڅکے هم
ما ته دریاب شو

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

خوشې فنکار ئې
د پېغلو بُت سازوې
هسې اوزګار ئې

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس په ولاړې

هسې به ونړشې
چې ترې اوبۀ نۀ اوڅې
کومې به شنړشې

شماري بس ستوري
د شپې داپاسوې ما
کار داله ګوري

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړي
د ګلو لښتې

سندرې وائې
دا تول دې نۀ کړمه زۀ
مړ شومه هائې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
د اونو سپوري

اووانې پوے شوې
ته چې مئین شوې په ما
لاړلې توے شوې

تیکاله غواړي
لمبه چې نکړم تنور
بچې مې ژاړي

کور مې زړهٔ تنګ شي
چې نیمه شپه حجره کښې
د بنګړو شرنګ شي

اوس هسې ژاړې
نهٔ راځې خولې ته بېرته
تسو کلې لاړې

دا څهٔ قیامت دے
ځواني دې شوخه ده او
تصویر دې نت دے

Scanned by CamScanner

خوشے دستور شو
پانه چې ستا زیړه شوه .
نو ځ دې سور شو

○

کور کښې تنها یم
اوس به د زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښایم

○

ژوند څه رنګین شي
وریځې تښتي په شا
اسمان به شین شي

وانې کوکو یم
راته پسخښږي تپې
زهٔ هایکو یم

○

قصه خانې کښې
ښکاري ګکاړهٔ مخونه
په آیینې کښې

○

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نهٔ شي
د چا په لاس کښې

ستا چې ښکالو شي
د زړهٔ درزا تسکېنه شي
هوا په رو شي

تې زما سپورے
وائې هر څهٔ منم خو
راته یه کوري

ژوند څومره ترېخ دے
ذهن اودهٔ دے په خوب
او زړهٔ مې وېښ دے

راته ځختېږي
وائې یخني ډېره ده
واورې ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
یو کمل اندامه

زما حیا ده
منم چې نور ستا ده خو
ښځه زما ده

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتونه ننګیالۍ
پېغلې را اوو تلې
له کوره تېښتې

○

ښکاره به غلا شي
تا ته چې ګورمه زه
وار مې خطا شي

○

زړونه درزېږي
چې آینې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

ژوند مې رنګین شو
راکښې مستې راغلې
سر چې مې سپین شو

○

او به دې زور شه
چې ماتوې حدونه
خه ځې دې تور شه

○

سر که مې سپین دے
په هېڅ هم نه پوهېږي
سودم ته شین دے

دَ کلي خلق څهٔ ړاندهٔ خو نهٔ دي
خدائے شته مرۍ ته به دې لاس پرېوځي
چې دَ هتيانو غلا په ټيټه کوي

اووائي ټول دَ اکيجن کسے دے
ايټکو ته هسې خوشحالېږي څله
څوک لېوني نهٔ دي چې تا يادوي

زړهٔ غوڅوي دَ اوازونو فرېب
چې مېُنانو نه نغمې هېرې شوې
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څومره سنګينه حادثه ده دَ ژوند
خپټې مو اوخوړې جذبې دَ وفا
يو بل ته اوس دَ مينې خط نه ليکو

دَ خپل ښايُست له زوره نهٔ دي خبر
دراز قامته ، جادوګرې پېغلې
ډېر مې کچه کړې چې منتر پخوي

شېرينې تا سره له دغې ويرې
وادهٔ ته غاړه اېښودلے نه شم
زما به تا سره کوږدن ماته شي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

دا کتیبې ونه په نظر کښې لره
زۀ به له خپله کوره ورک نۀ ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

ښې يوې پېغلې خپلې مور ته وويل
بيا به د خېر طمعې له ما نۀ کوې
چې زوړ سړې ته مې په زور وادوې

چې مزدورې په کومه ورځ اونۀ کړې
بچي ئې تږوله شپه د لوږې ژاړې
د مزدورانو ورځ دې نۀ نماځې څوک

داسې ښاغلې هم ليدلې دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د ډمو
او خپلو ښځو له جامه نۀ کوي

چې ئې زما ديدن راياد شي کله
بلې ته اوخېژي په سرۀ غرمه کښې
زړ دَ کونټرو سېل را والوځوي

ناساپې کړنګه کړي نيازبينه وائي
دَ زړۀ په سر مې په ټوپک اوولې
خو چړمکې په لاس کښې ماته رانيسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ زړهٔ درزا مې په اختیار کښې نهٔ ده
ښار کښې جوړ اوشوله دَ بم چاودنه
دَ کور تمبه دې په يو درز درې شوه

یوسمه چړته دَ ارمان جنازه
تا چې دَ کور ورونه بند کړل په ما
ماله به څوک په زړهٔ کښې ځائے راکوي

یوه جګړه کښې زمونږ دَ کلي
خلقو راښکل دَ ادیرې حدونه
بتول بیا دَ يو دَ بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځایه ما سره ایرې مهٔ وهه
زړه بس زړه وي که هر څهٔ وائي
نهٔ دَ چا لوړ وي او نهٔ خوړ وي دَ چا

دَ پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک ئې اونهٔ کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

دَ ستومانئ زېږګي ئې خولې نه وتل
چې ستړے مهٔ شې ورته ما ووېل
دَ لېونئ شونډې يو رپ اونيوې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېغله چې مانه اننګرویو اخلي
ساه په سکیندو شي څه په کرانه وانې
ستا سوځه خیال دے د وادهٔ باره کښې

○

په چاپېر چل کښې خرابه دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختې اونکړم
وېم که په خپله ښځه ظلم کوم

○

سر مې قربان کړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
خټې به څوک په درمسال کښې کوي

ته د ژوندون د مایوسو علاج ئې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نه کوي

○

داسې نڅوره کړم ازمېښتو نو د ژوند
شېرینې ستا خانه به وش یادونه
اوس د زړهٔ دشته کښې پړاو نه کوي

○

الله دې خېر اوکړي په صدر چوک کښې
ګمادې ګلیا دې اشارې ماتوي
او هسپیان خپلو کښې ګپ لګوي

Scanned by CamScanner

جرم دَ چا، سزا دَ چا لوېږه دَه
يو دَ پوليس له سترګو څان ساتي او
بل په يوه پېسه قانون خرڅوي

سپک راته مهٔ ګورئ که غږ نهٔ کوو
ګنې خو بونه به مو هم کړو حرام
موږه دَ چا ميراث خوارهٔ خو نهٔ يو

زړهٔ ئې غلبېل، زلفې ئې تار په تار وې
وېل ئې زهٔ ډېره بې خونده يم
ګنې نو تهٔ هم هېرېدې شې له چا

شېرينې اوباسه زکوٰة دَ حُسن
دا آفتونه نازلېږي څکه
چې په وطن کښې څوک خېرات نهٔ کوي

سر به بې څايه در له څهٔ خوږوم
دَ پښتنو له هوښيارۍ نه لوګې
کورونه وران کړي چې جرګې سازوي

په څهٔ پوهېږې نه ماشومه ئې لا
دروغ رښتيا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځوانۍ مېوه اونيسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس راته مهٔ راوړه نادانۍ جینې
بلا کړمې ده په وجود کښې زما
پام چې پېتری چرته لمبه اونکړي

دېر تورزنان به داسې هم اووینې
چې ئې سرګند شي دَ ګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تورپورې کړي

شېرینه اووائي په دېره مینه
چرته خو لار غلطوه لالیه
ویرېږم لار چرته غلطه نهٔ کړم

چې خَهٔ بلا ئې ته ئې حسه جینې
زما د زړهٔ دَ قیامتونو درزا
خدائېګو دَ کاڼي بت کښې ساه راولې

یې دَ سرو سپینو خزانه شیرینې
درته خراب دَ چا نیتونه نهٔ شي
کمڅۍ را اوسپړه، ماران پرانیزه

دا نظر ونه به تیندک خوري ضرور
ستاسو دَ ښار کږو وږو لارو کښې
وه کلادلې سم کړ خپدلے شي څوک

Scanned by CamScanner

د ژوند د حسن ننداري څه کوو
درانه پښتانه مو پراته دي په سر
کاله ته څو که چرته ملا نېغه کړو

پښتنه چې پېغلې ځي په خپله لاره
چېره یې مه کښې ستومانه به شي
تورې پڅې دي که راپارې شولې

وایم چې تلې ستومانه به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اونه رژي
کور ته چې راشمه نو لا ستړے شم

شیرینه اووایې قربان شم له تا
غزل غزل مې راخوروېږي په زړه
ستا هایکو رانه تېرې هېرې کړې

دوه ورځې ژوند دے تاته بنه پته ده
زړه ته راجخته شه د ناز مېږمنې
سرکښې پښتنه د شیطان مه منه

زما له ځانه دومره طمع نه وه
خو چې قدم بږدم د کابل جینکی
راته په لارو کښې شېندي ګلونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړهٔ يې له سترګو لګېدو اووېستم
مالهٔ قسم راکړي چې غين مهٔ کوه
او خپله تهول کلے خبر کړي په ځان

شکر دے سترګې زما اوړې نهٔ دي
غريب سړے يم خو ګل ښانګې زما
دَ چا عېشونو ته پسخېږمه نه

ګڼ تصويرونه شي خوارهٔ په ذهن
عېن چې په نيمه شپه زمونږ کلي کښې
دَ سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

دَ حسن انتها خبره ولې نهٔ ده
غوټۍ چې ګل شي په قيامت کښې دَ ژوند
ځان راته وېړ خدائګو پيکه ښکاره شي

زنه مې اونيسي، سنګو کښې وائي
خلق خو خلقو باندې چل زده کوي
کور نه په نيمه شپه بهر مهٔ اوځه

سينه ته ګلونه ورګنډار کړي وائي
څهٔ عملي کارونه هم وي پکار
زمونږ ه مينې کتابي مينې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دَ یاران شپې رانیکې شي کله

هاغه ماتم شي راپه یاد دَ کلي

کچه کورونه چې اوبو اوړي وو

دَ انتظار هم څه حدونه شته دے

چې تر قیامته وي ولاړ دغسې

بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې دَ ښائست دَ بڼ شمشاد حسینې

چې ځان دې نهٔ پېژندهٔ ښکارې هسې

لکه په ګلونو کښې چې اوبۀ وي روان

زما دَ خاورو کور جوګه نهٔ وُ ستا

ښېرینې ما په اسمانونو غوښتې

څهٔ اوکړم خدائے رالہ په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې

چې په خندا کړې قیامتونه دَ ژوند

بېغلې دې تا سره سیالۍ نهٔ کوي

توبې ویستلې یو نوکر وبُل ئې

کور کښې چې صبب نهٔ وي بي بي ظالمه

ډېر ناروا کارونه اخلې له ما

Scanned by CamScanner

هر څوک چې څه اوکړي، ريبي هغه
لار کښې کښېنه مه خپله لار اخله
ستا پخپل کور کښې هم تور سري شته دے

تاوده، ساړه که دي د ژوند اوبېدل
پېغلې مستۍ به درنه تېرولې اوځي
بيا به په تا باندې غوټه راشي

ستړې له دغې ويرې نهٔ پرانيزم
زما د زړهٔ په رنګې تېټ اونهٔ چوي
تهٔ چې شپېلئ پوکنې پرسوې

زغم به کوې ډېر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مرۍ ته وانهٔ چوي
د کور انګن کښې څوک ډېوال نهٔ وهي

سمه شه نيغ په خپل حد کښې اوسه
زړهٔ د ټول کلي نه نفرت ورکوم
تهٔ راته کور کښې ډېوالونه وهې

واورئ زما که ئې منئ او که نه
که لږ مو هم سُست کړو په نيغو پړې
بيا به ترې ګرځې او بېزې جوړې وي

Scanned by CamScanner

زړونو کښې اور د مینې بل کړی کښې
بې حسي دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدا بښکو واوره کېږي سړې

راته ستا یاد داسې سُرور راکوي
لکه د ژمي په واوریته شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

پېغلې د بنار پارک کښې راټولې وې نن
وښُل یې راغله پیوویشتمه صدۍ
ځې چې د کور درشلې اوغورځوُ

شپېږینې زړهٔ دے نرم شوے نهٔ دے
نماښې اوښکې عبث تویوي
کاڼي اویو کښې وراسته کېږي کله

شنه چې مې شونډه شي د قام د وړو
لکه د چړګو د بچو بُغرې شي
اونځلې څپلو کښې ډېران بیلوي

لږ انتظار د محرومۍ یُې اوکړه
تر څو چې چړګه کوړکه شوې نهٔ وي
نو په هګو باندې بچې نهٔ کښېني

دَ قام تور سرې دي سر تورې نهٔ شي
تازه تازه غومبق غومبق پېغاي اوس
کرکې خېرات پسې ، واکې غوړځوي

○

فتنه فساد به ترې جوړېږي ضرور
چې دَ خوارانو نه خانان دَ کلي
دَ کوم چارې مزدوري هم اونیسي

○

مات شي بڼې دَ مصوّر قلمه
زما دَ خیال دَ شهزادګۍ رنګونه
خدائے شته چې ټول دي په اوبو وړي ډګ

لا په شاملې صدۍ هم تېره شوه
خو لا زموږ وطن کښې هاغه رنګې
خلق دَ غار نه راوتلي نهٔ دي

○

وېل مې راغلله پوویشتمه صدۍ
دي کښې کوڅه کښې یو ملنګ چغه کړې
سحر را اونهٔ ختهٔ ، شپه تېره شوه

○

تا به وېل چې مړه ژوندي ستا په
خو داسې کوي مجبوري دي وي نن
فریم نه چې تا زما تصویر دي کړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه اوشو خبر دے که مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نه دي
چې په ځنګل به مې اوده پرتاه وې

دومره کم عقله ئې زما لېونئ
اوس دَ چا خولې خو څوک کنړلې نه شي
زما په سر پاسره شر مه کوه

مونږ په جامو کښې نه ځائېږو په دې
چې دا ده راغله یو ویشتمه صدي
کور که مو وران شو نو پروا دَ څه ده

اومنه دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه سترګو کښې چت راکوې
ستا په کنارو کښې خو اوسېږم مه نه

ورته مې اووې حیثیت څه دے ستا
ویل ئې غواړم چې بربنډ نه شي څوک
پر تو غابنسو نه جوړوم لالیه

پېغلو کې ناوې خپل خاوند ته ویل
هر څه چې کېږي پابندي نه منم
زه خو څه ستا لاسو ته ناسته نه یم

Scanned by CamScanner

زړهٔ مې تق اوچوي چې ميچن ګرځوي
شسپېنې خپس به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږه دا نېستي غوټي کړي

جذبه جذبه دي دَ ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ ښځي دَ شپې ځواني ده
سپوږمۍ په دې کښې هم سترونه کوي

دَ شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړهٔ دَ بې خونده اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

ګله اودرېږي دَ نګهت قافلې
لله دَ ګل وږمه وږمه خورېږم
خوبونه وينم تعبيرونه وېښم

تهوله دَ زړ او زور خېره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نهٔ شوکوم
څوک دَ جرګو هېر و پروا نهٔ کوي

دَ نوي نسل څومره لوئے زړونه دي
دَ پلار نيکهٔ هېر ونه هم ورکوي
په ادېرو باندې پلازې اودروي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زما نه هم ګیلې نه کوې
لور دې مدام ما سره ژبه کوي

لږه سر تېزه ده یه خو یه نه ده
که دغه یو عیب ترېنه هم اووتو
نوره قسم دے دېره ښه جینۍ ده

ته هم په پوزه باندې نه پرېږدې چې
زه هم د هاڼې بلډ پرېشر مریض یم
زمونږ د دواړو ګذاره ګرانه ده

د نمر پېتاوې ته لا ناست نه یمه
چې څوک تمبه زمونږ د کور اووهي
اوواني، خان وېل چې ښکار له به ځو

خدائے شته که غم وي که ښادي د کلي
واغوندي پېغلې د وربښمینو لباس
په ما د اوسپنو نینې اوچیچي

په بې اسرو پورې خندا مه کوه
بس کړه د خدائے نه لږه وېره اوکړه
د چا آزار دې چرته اونه وهي

Scanned by CamScanner

زړه به اخر څنګه زما شي په ځای
سر کله اوخورم کله نيم پاتې شم
سپوږمۍ په يو مقام ولاړه نه وي

څه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې يو ساعت يوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدګمانه شمه

نيکارې چې خاورې مې په سر اړوي
زه ورته نيم نيم پاتې کېږمه نه
او لا ميوه يې هم نيولې نه ده.

دې کښې څوک لاره د منزل اوسومي
ګوره ځنګل کښې بيا په نيمه شپه کښې
د اورګو قافله لوټ کړله چا

مونږ ځنګله سر باندې خېمې ګرځوو
چې د صحرا شپه بې باوره شپه وي
برق د بجلۍ شي د باران شپه شي

ياران شپې شپې ورېږي مګر
اوروونه بل دي د نښتر په اونو
بيا چرته تندر په ځنګل پرېوته

داسې کله ځاځکي ځاځکي کيږي ګلې
دا تمنا غرب زړه مې اور اونه کړي
شابه شپې شپې را اووريږه

○

د خدائ کارونو کښې څوک څه اووائي
ماچې ئې طمعې د خوږو کولې
د کربلې نه هم ترخه اوخته

○

يمه په هر ښکلي مئين شيريني
واړه رنګونه چې راټول شي په ځائ
ترينه د نمر سپينه رڼا جوړه شي

بيا چرته پېغلې ستوماني اوباسي
ګني نو داسې چرته شوې نه وو
د کوڅ غنچې او د چينار اونو کښې

○

وائي جولۍ به مې تر څوخالي وي
ګلونه نه کېږي انګړ کښې زما
ما چرته شاړ کوهي ته اوغورځوه

○

زما ژړا ئې د زړه تاؤ کموي
د پشکال خوب چې سېوا شي ګله
پېغلې ځاري د بارانونو لارې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

اوسپاري خلق سرو لمبو ته دَ ژوند
راشي بيا يو ساعت له نهٔ اودرېږي
ښکلي، زمونږه دَ وطن سپرلي دي

له جنګه ورستو يې پخلا کړم پېدي
سر مې ماتېږي لېونے نهٔ شمه
يوه د سپرين ګولۍ خو راکړه کنه

پېغلو کې هر قدم په خيال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله بجلۍ سخته جټکه راکړله

ښهٔ سمه دمه وي کاروانه کوي
خو دَ شهلا زړهٔ کښې څهٔ غلا ده ضرور
ساګ ترې سېلۍ يوسي چې ما اووينې

دَ زړهٔ درزا راله په ځاے اودروي
ټک ټک چې اورم دَ ګړيال، شيريني
وايم که ما باندې څوک دَوزې کوي

ګڼې آوازونه مې سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مرګ غلے شو
پېغلې چې خېږو کښې ګونګروکان اوتړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټۍ هوارې څه شي
پسې چې ماشوم له د فیډر ورکوې

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشي غوږ کښې راته پټې اوواني
د سرو نتکې راله جوړې او که نه

سم له مانښامه چراغونه وژني
په تا کښې څه ناڅه تیاره خوشته دې
خدائې شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کارونه د چا وس کښې نه وي
هر څه کېدې شي لېونۍ خو کله
کملونه کېږي د انځر اونو کښې

تا بیا کومه د یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوږوې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اونبکې مې سترګو نه رواني نه دي
دا خو د کلي د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب دې ژوندي لره خو سوېچ کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي آباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړه زخمونه چا ته ښايمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زړه د سپرلو رنګونه ستايمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړه زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه يادوم
ټول تعبيرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي ښار ارهټ کښې څوک دېره دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما تصوير ته ئې ژړل ورېل ئې
پېړۍ د مرغۍ مې درلله هم راوړي وو
اے د انځر ګله چې چرته به ئې

څه زوروَر دي مشران د ګلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نيسي
او نېغه لار راته ښودلے نهٔ شي

مړ نهٔ شم ځانے راکړه د زړهٔ په کورکښې
تا ودهٔ، ساړهٔ که د ژوند ما اووهي
زما به ډېل نمونيا شي ګلي

شپږ ينه ګونجې په تندي راولي
وائې رښتيا رښتيا خبره کوه
ستا د جامو استري په څهٔ ماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دے چې
تمېز د جنس او د جمال نهٔ کوي
او وائې ټول خوند ونه يو رنګې دي

ستا د ښائست د فرېبونو نه زار
خو لږ مې پرمې ده چې ځان او پېژنم
ما د بودۍ په تال کښې مهٔ ځانګوه

Scanned by CamScanner

خپلو همځولو ته شپرینه وائي
سر ته ئې خبر شه خو باور مې نشي
رغیږي نه دَ پشکال لېوني

○

پوزه دې پرې نهٔ کړې دَ قام لېونیه
درنه په لاره تېرېدلے نهٔ شم
تهٔ دَ وادهٔ نه پس هم سمه نهٔ شوې

○

پېغلو وېل موږ ته ګناه نشته دے
چې دَ خپل کور ورونه بند شي په چا
نو څاغځا چا سره لار اخلي

ئې دَ نازونو اسوېلي شپېلیني
ځان چیاله ورنهٔ کړې په لاس ...
... دنګونه به دې تړول والوځي

○

وائي کیاږ دي په سر ستا ګرو منم
مانه بیاد دې بیړې غلطې شوې دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې ته ځي

○

میانځي په داسې پښتنو بورې شه
پاسې پردې تور سرې او تختوې
بیا ئې دَ خوښدو خوګ تپوس نهٔ کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددئ خبرې څه جواز خو به وي
خدایٔ شته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه تېرپوس الوځي

خدایٔ شته خبره به صفا کومه
دا خو بېخي بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلوکښې خوښندې سوزي

کورکښې ساتل مرغِ زرین ښهٔ نهٔ وي
هیڅ بیا له خپله ځانه نهٔ شي خېر
ښځې راپاسي خاوندان قتلوي

تېښتاه له خپله ځانه څله کوے
پرېږده د سر سپورې دې مهٔ ورکوه
خدایٔ شته د کور اوني څوک نهٔ پرېږدي

زمکه به ولې په ما تنګه نهٔ وي
چې ستا چینار چینار ځواني شېرينې
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې واره مې ساکاني نهٔ وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېزي ستا د بدن خوشبوئي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړهٔ دې له څخه تېرېدلے نهٔ شم
هر څهٔ ته ستا له پاره غاړه بزدمه
بس کښه لار راباندې مهٔ جوړوه

په مړو حساب دې تماشګیر دَ حُسن
ستا دَ نظر تاوُ یې چې اووهې نو
دَ کیکدانو اوښې چیړه اونیسې

ستا تر مېږو راکښې سختې راوستله
چې را روانې دې شوې اوښکې په ځ
کانې اوبو شو او اوبو کانې شوې

په څهٔ ناترسې اوړېدلے یمه
وائې که بل چاته دې اوکاتهٔ نو
ستا کېږدې کښې به اوبهٔ اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خو یاد اولره
چې جوارګرو سره مینه کوې
نو خپل عزت به هم په داوُ لګوې

مینه کوو خو مینه پېژنو نه
تهٔ دَ هَوا په اَس سوره الوځې
او ځان له برمه غورځولے دے ما

Scanned by CamScanner

بره د ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه د مار خپله ده شیرینې زما
لږه په خیال ګرځه سرتوره نه شې

اووائې ګرانه! پښتنه پېغله یم
یو د ناموس سودا مې مه کوه نو
هر څه به ستا له سره زار کړمه زه

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زه
خبره واروي شپېلي کښې وائي
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

اووائي ژوند دې شوګیر و اوخوړو
په نیمه شپه چې اوبه خوړله ځې نو
خدائګو زما له زړه نه اور پورته شي

سترګې به خاورې د پېغلوکو ورشي
د شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
څانګو نه پرق وهي بانګونه وائي

ښکل مې لاسونه کړې ژړا کښې وائي
ته چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

رب دې په دې خبره ما شنه نیسي
پېغلې د ښار داسې پیکه پیکه دي
لکه چې خوند تښناه اوبه اوړې وي

منم خبرې زما عادت نه دې خو
چې پښتنې ښکلې لغړې ګرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څه نازلېږي په مونږ
ښکلې تورسرې چې سرتورې نه شي
بیا ئې په ښارکښې څوک عزت نه کوي

شـړې پیاې اونه خوارې به د میاې
باران که لږ چیرته اوورېږي
نو هواګانې سوړ چم یخې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اووېل
ګرانه! که ماله دې پتلون راوړو نو
په دوه میله ټوپک به ځان اوولم

درنه واده ښځې لشه اوویسته
جوړې خاوند دې زوزوړ اوخته
تا خو د بوټي نه بلا غوښتله

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

يوه سپېځلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلي اعتبار نهٔ کوم
خاوره دَ لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا دَ اوږدو زلفو بلا واخلمه
دَ ړوند طوفان کښې په چا ملامه نهٔ تره
مار هم پردي لاس باندې نهٔ وژني څوک

دَ محبت له عظمتونو نه زار
چې دَ زامنو ئې ودونه جوړ شي
ميانديې په سپين سر ګرانګانې کوي

وائي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوم چې هر څهٔ کوئ ستاسو خوښه
زهٔ دَ پردي ډېران څخه له يمه

ماتېږي کانړے تل په کانې باندې
زهٔ چاروګسے چاته وهلے نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دي ډېران له لتې

زوري په ځائے دے خوغورځنګ نهٔ کوم
ګټنې په ما باندې دَ ښار مېړنو
نن دَ ګډانو غوښې هم اوخوړې

خدایه شته هیچا ته ملامته نه
یم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چرته مې لاس چاته نیولی نه دی

اوس به د ځان څه صفائي کومه
ځکه بلاخراب سرې شومه زه
شیرینې تا سره مې ښه کړې وو

خدایږګو په خوند پسې د ژوند پاندۀ شو
اې د ځوانۍ د تقاضو سپرلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شیرینې ډیره نااوزګاره یې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځواني مرګ درته یاد به یې که نه

د زوراور اوبه په لوړه خیژي
آ چې بدخویه یاد به کلي کښې
د خپو تلي مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خو ډوب دې کړمه
زه به چکر کښې خاغخا راتلمه
راته چې ملاد ستا په اوبو کښې وې ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره سېل له دَ سېندونو نهٔ څم
هسې ترې هم زړهٔ صبرولے نهٔ شم
او دَ مېنې غوبښه بلا ګرمه وي

سر توره مهٔ شې خودَ ناز مېړمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سینه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ایرې کړې عبث
په جینکو هړو ځواني رانهٔ شي

چې څهٔ کړې هغه به رښې مدام
پکښې نیلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پردو پښتو کښې ګرونډې مهٔ کوه

یو څاڅکے وینه راکښې پاتې نهٔ شوه
توري شپېلۍ چې کله ما اوریدې
زما دَ خپو لاسو نه دم اووتهٔ

اوخاندې غوږ کښې راته اووائي پټ
تا ته به ځان قلقلاځان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

Scanned by CamScanner

اووائي تلولې دَ قسمت لوبې دي
خلق ګډيا دي سندرګان لوټي او
زمونږه ننګې مينې پېره نهٔ کوي

وائي تر څو پورې به زغم تېږم
زهٔ درته کور کښې لمغړې کومه
څې په کوڅو کښې لوړغې کوې تهٔ

کم عقلې هسې پرېشانه يې تهٔ
دَ محبت غمونه بوجه خو نهٔ وي
سترګې يتهو باندې درنبږې کله

منم چې ګمنې محرومې مو دي خو
کلې زمونږه هېروشيما نهٔ دے
چې دَ سپېلو پکښې ورېږې شندهې شي

مينه اوباسي له زړګو نه ويرې
اوس که اوښان ساقې شېرينې زما
نو دروازې دې دَ کور تړيږې نهٔ شي

اخر به مړ شم که دا حال وي زما
هيڅکله مې يو ساعت له نهٔ اودرېږي
آسونې مې همېشه يادوي

تت چې دې نهٔ شي د ښایُست رنګونه
ځان زهٔ د مړګ ښکته نیسمه خو
لکه د سوي لاس په تا ساتمه

اوواني پټول د اکسیجن کمې دې
هیڅکو ته هسې خوشحالېږي څله
څوک لېونۍ نهٔ دي چې تا یادوي

دومره بلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هیڅ نهٔ شمه
د کوهي ختله په کوهي اولګي

وار چې خطا نهٔ کړي سینه لویه کړه
څومره ځمځلي ورته اوغورځېږي
خو پلیتېږي نه روانې اوبهٔ

د ژوند له لمر ازمېښت نه تېښته کوي
راته معلومه د رقیب توره ده
ما د جبو له ماره مهٔ ویروه

ستا په قرب کښې څنګه راشمه زهٔ
زما د ژوند غرمو کښې سرسپین شواو
تهٔ لا د توي پشکال ګیدړه ئې

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اومو اوړو شخوندونه وهي

○

خپله ګناه چې یې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هیڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

○

مهربانۍ دې شک کښې اچوي ما
بیا دې څه کنده کنستلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوې

زما د زړه درزا بې ځایه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه یمه
خو مطلبي په ختمه اوړ لګوي

○

رب دې دروغ کړي خو ویرېږمه زه
زما احساس داسې ښکلن غوندې شو
جوړ په دې کلي کښې چینې اوچې شوې

○

ویېل یې رب دې پکښې خیر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوګوتي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

وائي له هرڅه په ما ګران دې ولې
زما چې نه مني نو څه اوکړمه
رب دې يې مړ کړي چې ترې خلاصه شمه

چې مې په زړه باندې تياره راځي نو
سر کړي سر تور لوپټه اوغورځوي
وائي را اورسېږي سپېره بابا

را باندې خوا د خلقو مه بخوره
مونږه چې خپل منځ کښې جنګونه کوو
خدائے شته د هر ويکښې غوا لنګه شي

کوم ګناه ده چې يې خلق کوي
دا د وطن په خاوره څه شوي دي
چې د چينار اونې له مونږه اوځي

رب دې کاڼه کړي د شيطان غوږونه
نيسه په مړه ګېډه مې تېر ماسخوتن
په ګل ورېښو لېچو خوب کړے دے

پرېږده زما په کار کښې کار مه لره
ښځې ما خپل سړي ته پرېږده ګښې
تا به په درېو کاڼو طلاقه کړمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شېبه یې ما باندې احسان مه کوه
زما د زړه زخمونه نه رغیږي
څو چې کوزک نه شي پرسوب او نکړي

لاس یې تنګ شوے د خاوند دے څکه
وائي که مال یې نتکے جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاورې ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر کوټلي نه دي
څکه دې زمکه باندې خپې نه لګي

خدایه شته چنګونه خوښوم نه نه خو
ددې خیبر ضمانت څه دے چې
زما دښمن به په ما وز نه کوي

لا دې نه لویه خوشحالي به څه وي
ستا د خاورین وجود بلا واخلمه
اورې کښې واورې شي لمبې ټمې کښې

میاندې دې لارې د بچو ځارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق او وائي
آ په کچه سهیشن اودرېږي کله

Scanned by CamScanner

زهٔ تقاضې دَ محبت پسېږنسم
شېرينې ځنګ کښې مې ويرېږې ځمله
پاخهٔ رنګونه په اوبو کښې نهٔ ځي

اووائي دومره ناديدکه نهٔ يم
خو اوږې سترګې زمانه چې وينم
دَ سرو چارهٔ په لړمانه منږمه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېږے هم ازار کړے نهٔ دے
دَ کلي خلق مې په څهٔ قتلوي

زهٔ دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه يو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړهٔ نهٔ سوزي ؟

دړس په بې ځايه وخت دې اورتهلم
داسې لل کل شومه شېرينې زما
لکه چې بانګ نه څوک بانګې اوشړي

تهٔ به له لوږې نه مړ شوے نهٔ وے
ښکارې ! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچې راوړې وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته ژړا د زړهٔ د درد نامه ده
چرته مې حق د چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې د چا اوښکې دي

ساه تړې وړستلے شم په دوو ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وايم سر دې اوخوري
څوک به پليت ډنډ ته اوس کاڼي اولي

نور د فريب دامونه مهٔ غوړوې
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ خهٔ د دوو مېښو کټے خو نهٔ يم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووينم
وايم که ناوې د وطن کونډه شوه

د خدائے قدرت دے څهٔ به وايمه نه
هغوي په ما کوي دبکې د قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے نهٔ شي

د بې حسئ هرو څهٔ حد نشته دے
زهٔ چې سرګند کړمه د زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شين بوټي کښې

Scanned by CamScanner

خدائے شته په زړه کښې مې هیڅ غلا نشته خو
دَ چم فضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګناهګار ښکاره شي

○

تپوس کوم دې کښې ګناه چا ته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مینه کوم

○

نور زهٔ انصاف دَ چا نه نهٔ غواړمه
که وس مې اورسېد شېرینې زما
واړه کښې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخلیق له درده څهٔ دي خبر
ګوتې چې نیسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې فحاشي جوړه کړي

○

او وایه پاتې په تاوان کښې دي څوک
ستا سو چرګان هم په خوله ښهٔ نهٔ لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې او خوړو

○

زهر خوارهٔ دي په فضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هیڅ اونهٔ شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔ شي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

دېرې بې خونده چینکۍ دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ پاتې روم وروته

اندېښنې هم وي دَ الوت لاروکښې
ولې د ژوند دَ حادثو له وېرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مینه ده خو
بیا به دې هر څهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لویه ده
خو ګورې پام چې غلطي اونهٔ کړئ
موږه څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ یُو

رښا خو نهٔ وژني فکرونه دَ چا
خدائېګو په ذهن مې تیارهٔ راولي
دا بېخ وتلي دَ بجلۍ بلونه

Scanned by CamScanner

یو ښوني په ډک بازار کښې وېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه به خوندره وسیلې لټوي

زړهٔ مې یو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړې د ګلونو په سر
دا هواګانې چې وړې مې خوروې

منم فضا ئې معطره کړه خو
خدائے شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څهٔ وېشي وړې مې د ګلو

محبتونه فاصلې نهٔ منې
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبهٔ په ډانګ چا بېلې کړې نهٔ دي

ښېرینه وائي که سیلۍ راغله نو
خدائے شته چې پړه مخې را اوغورځېږي
زمونږ د کور تمبه وښو اوخوړه

په یو نظر چې به ئې زړهٔ دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانۍ مې د وجود اونهٔ ځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېږده دا ستا د وس خبره نه ده
هغوي د سر په سپوري اور لګوي
څوک چې خشاک له ډکور اوني وهي

○

د بد نصیبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شپېرېني
د طوفانونو علامې ښکاره شي

○

هېڅ پلنبې نه وو د ژوندون خوندونه
چې د اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغې د خپلې زمکې

بې له څه وجې راله راشي ژړا
جوړې زما د لاشعور په شپه کښې
سر تورې پېغلې ماتمونه کوي

○

ډېرې شلېدلې د رقیب سترګې دي
چې آئینه ورته په لاس کړمه نو
د سپې څرمن په ځان راواچوي زړ

○

وینه مو جام نه شي واورینه شپه ده
منم شپېرېنې ډېره ګرانه ده خو
کټوي پخه کړه د زېتون تېلو کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې وسه شوی یم بې ننګه نهٔ یم
په بد حالۍ باندې مې مهٔ تېروځه
غوښه که اوسوزې پېتۍ نه ښهٔ وي

داسې ناراسته کړو دَ ړوند عشقونو
اوس چې بجلۍ لاړه شي سخت اورې کښې
ځان ته ببوزې هم وهلے نهٔ شو

دَ چا ناموس پکښې چوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې دَ رنګ مېشتهٔ وے
هلته دَ کاڼو بارانونه کښېږي

زهٔ تقاضې دَ مینې ښهٔ پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څهٔ دَ لوبو ګوډاګے خو نهٔ یم

منم چې هیڅ ترینه سازېږي نه خو
دَ چا دَ بس سپورې هم نهٔ ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه ښهٔ وي

دا تقدّس مې له ګناه ویروي
راته چې جخته شي ګلرنګې، له تا
دَ ګوتم بده مجسمه جوړه شي

Scanned by CamScanner

پکښې هيڅ لارې دَ منزل نښته دے
ترې ګېر چاپېر دي دَ صحرا ريګونه
انسان په وراني جزيرې کښې اوسي

چې ئې زما ګرمه ګرمي اوليده
نو وار خطا پېغلې له خپلې ويرې
دَ ازغکي اوبهٔ په ما اوڅڅکلې

غلے که ناست يم خو خوتکېږمه زهٔ
ما خاموشۍ کانړے کولے نهٔ شې
غږونه لاوا شيندي چې غږ اونکړې

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ بږدمه خو
ښهٔ ته به ښهٔ بد ته به بد وايمه
څېره، جيمات کښې خلق فرق کوي

پرېږده دَ ښځې بد دې مه وايه اوس
که دې دَ لاس لاندې سا تلې شوه نو
داسې په سر باندې به تهٔ ختله

ورته چې وايم ښائسته جينۍ ده
شېرينه وائي دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غونډې ده

شپې چې اوس ښارې د سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د ښایښت د موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نه وې
چې مې په ټول وجود د ناز مېرمنه
لکه د ژمي د غرمې خوره شې

اومنه به هسې د شپې مه وایه
نمر لا ورمېږ څرېکې وهلې نه وې
چې لار کښې لوټ شې د ورېمو قافلې

وږمه وږمه شې په هوا کښې ورکه
او پانړې پانړې شې په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شوه پکښې پاتې څه شې

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
د ډاکټرانو دوائې نه خورمه
اوس به په ځان څه تجربې کومه

اوس دې ستم ته د ژوند څه او وایم
چې زه د خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې او به اوچې شې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زړهٔ چاوُدون پورې مې خاندې ځله
چې لوږه تنده شوه سپوا کلې کښې
دَ ښار په ښېنګ باندې ډاکه پرېوته

○

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
ځ به له ما نه اړولے ۇ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

○

وائې شکونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شپېلنه وائې له نظره به شې
هله قدم نږده له دُرشله بهر
چې بسپلنې دردته لوګې کړمه زهٔ

○

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نیمه شپه کمسه پرانیزې
پېریان راپاسي په ما کټ واړوي

○

چې هلو ځلو ئې هیڅ خوند اونکړو
کونړې وېئل هر څهٔ په شرق اوکله
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپېږنې ستاکيانې په سر سترګو خو
که دې زما دا بده ورځ اوليده
درنه به اوتښتې د شپې خوبونه

خاخا زړه به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نه وې
تا د کچه خوبه راپاسولم

بس چې نه کړې له درشل نه قدم
چې يې ووليد د پلار له کوره اوځې
پوے شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اوډرول شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئينه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نه شي خو
اووائي دا ځل راته غېږ مه کوه
بيا به قسم دے داسې کار نه کوم

څه توبه که يې ويستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مه کوه
پرے که اوسوزي خو وَل وي پکښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا درته او ښودلې دا خبرې
چې د پښانسې تختې ته ما خېژوې
اووایه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

خدائے شته چې کانے جوړ په کور شو زما
مېرمنه داسې لله کله شوه چې
لګیا ده توت ته بیکیانه وائي

ستا سر تېزۍ خو یادېدې کلې کښې
نن دې د چا ستر ګې لیدلې دي چې
د پوکښې نه دي هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تړوقې وژنه
نو تا به کریکه کړې چې غرقه شومه

مردار خوارۀ وي د ذلت سره ځ
رب نه د باز غوندې فطرت او غواړه
پرېږده د بل په نمرې ښخوند مۀ وهه

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولے نۀ شوه

Scanned by CamScanner

خدائے ښته چې ساه راله تياره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پتنګانو خون راپورې نه شي

د خپل ماشوم خيال به يې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لعغه بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکه ځان بنائي شريفه وينه
دا درته نه وايم چې بد دې اووې
خو د يو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وې چې قيامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد يم د اسلام اومتۍ
ډېر ګنهګار يم خو که وخت راغې نو
زما د توري زور به هم اووينۍ

سائنس دے ګڼو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پټو سترګو به قرآن پسې ځم

کافي ړے دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او دَ ظالم مرۍ ته لاس اچوم

ما کښې هم کښې خرابۍ دي منم
هېڅ دَ خپل ځان زهٔ صفائي نهٔ کوم
خو رب دې ښکو ته اوس پام کړي زما

توبې اوباسمه توبې ماتوم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نهٔ کوم
له انسانانو په څهٔ طمعې اوکړم
زهٔ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰه وایمه

نن راته جهل کښې یو قیدي اوویل
هره خبره باندې سوچ وي پکار
توکلي لاړې خولې ته نهٔ راځي بیا

تا چې ډالۍ کړې راواپس دَ مینې
دَ هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې لور ورته په کور ناسته وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

لږ خو دَ عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوره باندې مرې دښمنان
څله یې زهرو باندې اووژنه

زۀ دَ انسان بې حرمتي نۀ کوم
خو چې وښا دَ پېغمبرؐ رد کوي
نو کوشه ږب سپي ترېنه ښۀ ګڼمه

دَ سیاسي رهنما ژوند خاورې شه
دَ امریکې خوند یې په خوله کښې وي لا
یو زوراَور یې بې نېټې ګسه کړې

اش پر پوځې په ماحول دَ ګناه
دَ ښار له خلقو چور غیرت اووتو
دوه ازمرې یوه پنجرې کښې اوسي

موشګافۍ دي یې په شرق اولګي
چې شریعت سره په لاره نۀ ځي
بېځې زۀ داسې تصوّف نۀ منم

ښځه وي نوره دَ ایمان کمزورې
دانه چې اوس دَ جمعې مونځ شي قضا
زړۀ کښې زره هم ملامته نۀ شم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځې صفا خبره اوکړه خو
ګڼې مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له ویرې اوس سلام نهٔ کوم

ګڼې ښاغلتونه مې په سترګو کېنې وي
خو بې وسه یې رانجوره داسې کړې
لکه دَ ناوې مخ په اور اوسوزي

بې حیایه ضد دې داسې رېږ مرېږ کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل ښکرې ماتوي

هیڅ ترې نه طمع دَ انصاف مهٔ کوه
چې عقیده یې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کارونه

زهٔ پښپیل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته څهرې بدلوي

وصُل یې داسې څهٔ خبره نهٔ وه
خو هیڅ بې هغه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مې پسې شوملې څکلې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پټېږې نمر په ګوته
راسره داسې ګوته تا اوکړه چې
په غرېدلو سترګو هېڅ نهٔ وینم

دَ تکلّف محتاجه نهٔ ده، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ
تا ودهٔ ستونه راته خله کوي

که مې په کور کښې هېڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بیا
ورله خپل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

اوني په دغه غم کښې ځان اوخوره
زما پخې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېرو جولۍ ته ځان غورځوي

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې یل پربنړوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پیسې دا پښتانهٔ اوګټي
ټوله شپه دې ګډوي حجره کښې

زار د ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پښتې له لوښي هم نهٔ موي

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
د شپې چې پاسي د دنیا قاتلان
په کاڼو اولي د کوڅو بلبونه

دا بې نیازي د محبت اووینه
وائې د لوږې نه دې مړه شمه خو
راشه به ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

د نرخه مهٔ اوځه د کلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي منم
خو څوک په چم مالت کښې غلا نهٔ کوي

پېۍ چې د تې ماشوم له نهٔ ورکوي
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپې هم بچو ته خپل شودهٔ ورکوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ سائنس دا معجزه هم اوویسئ
میاندو ته داسې ستنې اولګوي
چې په بچو ورله زیږے راولي

○

چې ئې په تې. وي اشتهار اوکړه
وسُل ئې دا په بنځو ډیر ظلم دے
دوو نه سېوا بچي راوړلے نهٔ شم

○

دَخدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظر چې په لټون وُ دَ چا
اوس مې په سترګو باندې بنهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځایه خوشحالیږې په څهٔ
ما چې تریاق دَ محبت څکلے دے
دَ مار په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

○

کوړ رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم سارهٔ دي
دا بې حسي مې چرته کانړے نهٔ کړي

○

سترګې په دې کښې څهٔ مړې شي دَ چا
چې سېر اوړهٔ ځان له پیدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سېل راټول شي په ما

Scanned by CamScanner

دَ چاپه نهٔ غوښتلو هیڅ اونهٔ شو
دَ دوؤ په تېرکښې ئې لس اوزېړول
خاندانې منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو خندهٔ لګی خو نهٔ وي
وائې خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ یو لاسه ختلے دے پړق
تاچې په خپو نکریزې پورې کړلې
زهٔ به دې هم تپوس له درنهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څله
له دې نه لویه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور څرڅوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټیټوي
خبره ستا زما تر مینځه ده او
تهٔ دَ بېګم سره مشوره اخلې

ربښتیا وېنا به په هرحال کښې کوم
سترګه زما دَ هیڅ نه هم نهٔ رډې
په ما توتان څله څنړې شېرینې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړې مبارک ورته د نوښه واوره شه
څو ښتا د سپین سر له قربان شم ابری
راشي له میانده و نه چې شوکوي

هر څه چې وه خو تا به چوړ نه کوو
راته په شا چا ټپوسے کړې جوړ
داسې چې خولې پورې دې بچه اوترو

درسره دا خبره نه ده منمه
که زړه دې تور دے له دنیا نا هله
نو بیا د کور سفیدي شله کوې

څوک د فطرت لارې نیولے نهٔ شي
زخم چې سړوا شي تا ته ښه پته ده
ګل اغي شعلا، آتش فشان شي غرونه

نن چې مې شونډې ورته اوچیچلې
ونیل ئې خپل علاج په وخت وي پکار
ستا په مازغو کښې جوړ چینجي شوي دے

څوک ترینه سماه ورځ بیدلے نهٔ شي
راغلهٔ ئې اوښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ
ښکارې چې بیا چاته اوبهٔ خړوي

Scanned by CamScanner

د وښ دا لوی احسان په څوک هېروي
لا جینکه د ښتو کالو نه وي
د پېغلتوب غوړځنګ یې ملا ماته کړي

چا له هم نه ورکوي ځای په زړه کښې
په صفایي باندې یې مه تېروځه
هرو خپل ځ د اېینې نښته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې اصه
که سیادلی دې په ځان راوستلې
سر به هر څه ته ور په خولې کړه زه

زه حادثو را ژوندے کړے یمه
رانه چې لاس د مینې رانیکلو تا
د سینې چپو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېزنه کښه
خو ما څه داسې اورېدلي دي چې
خپله برجو له پردي باتړه نیسه وي

د ژوند په هر پړاؤ تنور لمبه دے
د بارانونو انتظار مه کوه
چرته وريځې غرغنډه اونکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

راته يې مه وېنځه خوږه پرېږدوه

يتيم که ډېر هم خدای خوشحاله کړيو

خو د ژړا عادت ترې اونه وتو

○

چا ته د سپي سره نظر نه کوي

هسې بې ځايه پرې ځان مه سپکوه

کانې هغه دروند وي چې پروت وي په ځاے

○

د حقيقت زهر کوټلي دي ما

زه خو د خوب دنيا کښې نه اوسمه

پېغله په څه غېږه کښې زوے راکوي

وينې يې اوڅڅکلې زما د وجود

ما ډاکټرانو باندې مه ګرځوئ

رب دې د خولې لاړې دارو کړي زما

○

زه بد ګمانه ستا په مينه نه يم

خو څنګه زده کړم د راګونو ژبه

مزدور غريب د لوږې غوږ نه وينې

○

شيريني دا يو اعتراف په کوي

درد د خندا پرده کښې مه پټوه

خلق د مات لوښي آواز پېژني

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) مستړګو کښې خوب دَ ډکو دریابې نهٔ شو

پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)

روپے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي

دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) ګرفت، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي

پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعري، ایم۔ فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library